Мустақиллик, Тинчлик, Ҳамкорлик

Халқ сўзи

Газетамиз 1991 йил 1 январдан чиқа бошлади.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасининг газетаси

22 ОКТЯБРЬ, ПАЙШАНБА. № 206 (457). 1992 йил

Сотувда эркин нархда

ДОВРУҒИ ДОВОН ОШДИ

XI Тошкент халқаро кинофестивали энг оммавий санъат турининг чинакам байрамига айланди. Киноанжуманда қирқта мамлакатда 160 дан зиёд қатнашчива меҳмон иштирок этди. Аккредитация қилинган уч юздан зиёд журналист фестиваль воқеаларини маҳаллий ва хорижий матбуот нашрлари, радио ва телевидение орқали ёритиб берди. Бу Ўзбекистон Мустақилликка эришгани шарофати билан анъанавий Тошкент кинофестивали янада оммавий тус олиб, довруғи довон ошганлигидан далолатдир.

Фестиваль ташкилий қўмитасининг жумҳурият Бош вазири муовини Э. Самандаров раислигида ўтган мажлисида анжуманга якун ясалди. Мажлисда таъкидландики, кинофестиваль тартиб бўйича ўн биринчиси бўлсада, биринчи марта мустақил тарзда ўтказилишига қарамай, бекаму кўст бўлди, иштирокчи ва меҳмонларда катта таассурот қолдирди. Унинг анъанавий географияси кенгайиб, Осиё, Африка ва Лотин Америкаси мамлакатларидан ташқари Фарангистон ва Австралия фильмлари ҳам танловга қўйилиб, анжуманнинг юксак совринларига сазовор бўлди. Танлов ва томоша учун, шунингдек, кино бозоридаги намойишларда юзга яқин лента экран юзини кўрди.

Тошкент кинофестивали шуни кўрсатдики, жаҳон киносанъати усталари ўзларининг анжуманга саралаб олиб келган фильмларида яхшилик ва адолат, муҳаббат ва гўзалликни тараннум этганлар. Бу картиналар энг яхши миллий анъаналарни асраш ва ривожлантиришга, турли халқлар анъаналари ва маданиятларининг яқинлашувига хизмат қилади.

Хориждан келган меҳмонлар Ўзбекистон тимсолида тинчлик, осойишталик ва яратувчан меҳнат тантана қилаётган, беҳад оғир қийинчиликларни мардонавор енгаётган мамлакатни кўрдилар. Тошкент фестивали ўзбек миллий кинематографиясининг тараққиётига янги куч бахш этиши табиий. Ташкилий қўмита мажлисида таъкидланганидек, ўзбек кинематографияси навбатдаги анжуманда муносиб фильмлари билан иштирок этмоғи учун ҳамма имкониятлар бор.

Тошкент киноанжуманининг бош ҳомийси — Маданият ва умуминсоний қадриятлар халқ академияси шаънига ҳам йиғилишда илиқ гаплар айтилди. Хайрли ишларга астойдил бел боғлаган бу ташкилот икки йилдан сўнг ўтказилажак XII Тошкент халқаро кинофестивалига ҳам бажонидил ҳомийлик қилиш истагида эканлигини маълум қилди. Демак, анъанавий Тошкент киноанжумани давом этаверади.

• Ўзбекистон ва жаҳон

ҲАМКОРЛИК ҚИРРАЛАРИ

«Ўзбекистон иқтисодиётида юритилаётган «Очиқ эшиклар» сиёсати хорижий мамлакатларнинг ишбилармон доираларини тобора ўзига жалб қилмоқда». Республикамизга амалий ташриф буюрган Польша Республикаси ҳукумати делегация раҳбари, Польша Республикаси ташқи иқтисодий ҳамкорлик ишлари вазири Анжей Арендарский бу жумлани бир неча маротаба такрорлади.

Маълумингизким, шу йил Варшавада Ўзбекистон Республикаси билан Польша Республикаси ўртасида савдо-иқтисодий ҳамкорлик тўғрисида шартнома имзоланган эди. Польша савдо-саноат, банк доиралари, фирма-компаниялари раҳбарларидан иборат нуфузли делегация мазкур шартномани ҳаётга татбиқ этиш билан боғлиқ масалаларни ўзбекистонлик ҳамкасблари билан ҳамкорликда ҳал этиш учун Тошкентга келди.

Польша делегацияси билан Ўзбекистон Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлиги, «Ўзбексавдо» уюшмаси, «Ўзбекшартномасавдо» ва «Ўзбошенгилсаноа т с а в д о» давлат-акционерлик компаниялари, «Ўзмевасабзавотвиносавдо» концерни раҳбарлари ўртасида ўтган музокаралар биргина шартнома доирасида чекланиб қолмади. Иккала томон ҳам ўзаро манфаатли ҳамкорликни янада ривожлантириш истагини билдиришди.

— Мамлакатларимиз орасида битилган шартнома ўз самарасини келтираяпти, — деди Ўзбекистон ташқи иқтисодий алоқалар вазирининг биринчи ўринбосари С. Сафоев, — лекин биз савдо-сотиқ алоқаларининг барқарор, мунтазам ва кенг кўламли бўлишидан манфаатдормиз.

Учрашувларда таъкидланганидек, бунинг учун давлатлар ўртасидагина эмас, балки хўжалик субъектлари ўртасида ҳам бевосита мол айирбошлашни йўлга қўйиш мақсадга мувофиқдир.

Амалий руҳда ўтган музокараларда иккала мамлакатда қўшма корхоналар, ўз моли билан ўзи савдо қиладиган савдо шохобчаларини очиш, банклар фаолиятини мувофиқлаштириш, польшалик ишбилармонлар учун ҳуқуқий мезонлар ва шароитларни шакллантириш, савдо-сотиқ барқарорлигини таъминловчи транспорт муаммосини ҳал этиш билан боғлиқ масалалар ҳам муҳокама қилинди. Чунончи, Ўзбекистонда хорижий сармоядорлар учун яратилган ҳуқуқий имтиёзлар меҳмонларни бефарқ қолдирмади. «Ўзбекистондаги мавжуд қонунлар тизими, — деди Польша ташқи иқтисодий ҳамкорлик ишлари вазири А. Арендарский, — мамлакатингизга чет эл сармоясининг кириб келишига имкон яратади».

Музокаралардан сўнг Ўзбекистон Республикаси билан Польша Республикаси ўртасида 1992—1993 йилларга мўлжалланган ўзаро маҳсулот етказиб бериш тўғрисидаги протокол имзоланди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси раисининг биринчи ўринбосари И. Ҳ. Жўрабеков Польша Республикаси ҳукумат делегациясини қабул қилди. Учрашувда томонлар бўлиб ўтган музокара натижаларидан қониқиш ҳосил қилганларини маълум қилиб, икки мамлакат ўртасидаги ҳамкорлик ришталарини янада мустаҳкамлаш зарурлигини таъкидладилар.

Т. НУРМУҲАМЕДОВ,
ЎзА мухбири.

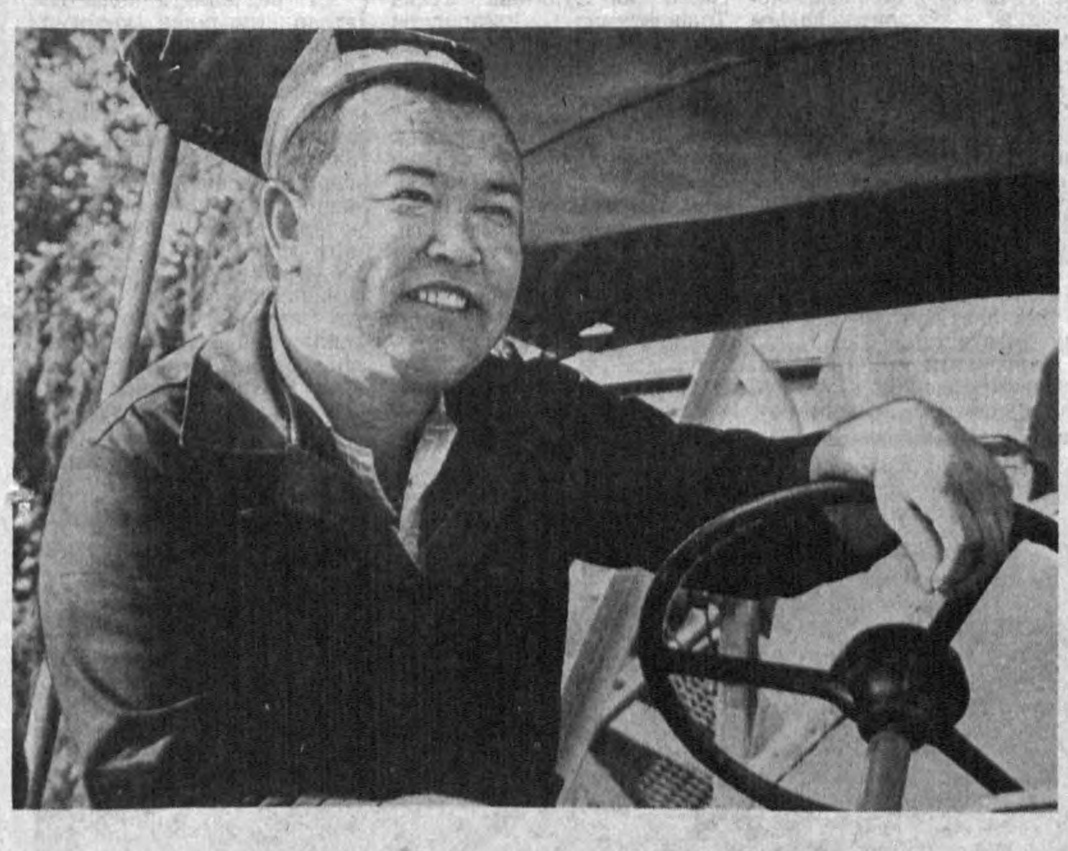

Учқўрғон райони «Андижон» жамоа хўжалиги меҳнаткашларининг ниятлари улкан. Улар бу йил мавжуд 950 гектар майдондаги пахтазорнинг ҳар гектаридан 33,5 центнердан ҳосил етиштиришга аҳд қилишган. Айниқса, бу ишда хўжаликнинг илғор механизаторлари карвонбошилик қилишмоқда.

СУРАТДА: хўжаликнинг илғор «пўлат от» суворийси Комилжон Турдиматов.

Т. ҲАМРОҚУЛ олган сурат.

• Бизнинг мусоҳаба

Яқинда Тошкентда ўзбек-британ қўшма корхонаси «Ўзбек ксерографик системалари» таништирилди. Унинг муассислари — «Шарқ» нашриёт-матбаа концерни ва «Рэнк Ксерокс» фирмаси. Қўшма корхонанинг очилишига Британия фирмасининг Бош директори — Жон Пембертин келади. Қўшма корхонанинг Бош директори — Шуҳрат Носиров, корхона бошқарувининг раиси этиб «Шарқ» концернининг бош директори И. Ш. Шоғуломов тайинланди. Қўшма корхона таништирилиши арафасида мухбиримиз бошқарув раисига бир неча саволлар билан мурожаат қилди.

«ЎЗБЕК КСЕРОГРАФИК СИСТЕМАЛАРИ»

— Ислом Шомуродович, қўшма корхона номининг ўзи эътиборни тортади. Илгарилари Ўзбекистонда бунақанги корхона мутлақо бўлмаган. Унинг муваффақиятини таъминлайдиган омиллар мавжудми?

— Чиндан ҳам бу Ўрта Осиёда Буюк Британия билан биргаликдаги, бизнинг шароит учун хос бўлмаган йўналишдаги дастлабки корхона. Аммо ҳар томонлама пухта ўйлаб ишга киришилган. Ҳозирдаёқ республикамизда бундай марказга эҳтиёж сезила бошланди. Бизда янги иқтисодий тизимлар барпо этилмоқда, фақат МДҲ чегаралари доирасидагина эмас, балки олис хорижий мамлакатлар билан амалий ҳамкорлик кенгайиб бормоқда. Иш юритишни жаҳон стандартлари даражасида, ҳатто айтиш мумкин, халқаро иш юритиш маданияти даражасида қайта қуришга тўғри келмоқда. «Ўзксерокс» корхонасининг техник имкониятлари ва касб маҳорати буюртмачиларимизнинг вақтини тежаб, вазифасини енгиллаштириб, ҳужжатларини ниҳоятда сифатли қилиб зудлик билан кўпайтириш имконини беради. Бу ерда бир оригиналдан юзлаб оқ-қора нусха кўпайтириш мумкин бўлади.

— Ҳозирги пайтда кўпинча рангли оригиналлардан ҳам нусха кўчирилмоқда. Бунинг иложи йўқми?

— Аксинча. Қўшма корхонанинг мақсади — Ўзбекистонда ва Ҳамдўстликдаги мамлакатларда давлат ташкилотлари ҳамда хусусий шахслар, корхоналарнинг барча турлари ва шакллари учун нусха кўчириш, безаш, босиб чиқариш ва ҳатто муқовалаш марказларининг тармоғини яратишдир. «Ўзксерокс» янги ускуналарни олиши билан Ҳамдўстлик мамлакатларидаги рангли ишларни бажариши мумкин бўлган ягона марказ бўлади. Бунинг устига нусха кўчириладиган оригиналлар исталган материаллар — хоҳ картон, хоҳ плёнка, хоҳ ёғоч, хоҳ ялтироқ қоғоз, хоҳ жилосиз қоғоз — фарқи йўқ. Эни деярли бир метргача, бўйи эса исталган узунликдаги харита, схема, режалар-графиклар, чизмалар, плакатлар, гравюралар бўлиши мумкин. Қоғознинг бир томони ёки орқа томонига ҳам нусха кўчирса бўлади. Буюртмачининг истагига кўра нусхани катталаштириш ёки кичрайтириш, китоб қилиш ва муқовалаш ҳам мумкин. Айтгандай, материалларни таржима қилиш имкони ҳам бор.

— Техник нуқтаи назардан қўшма корхонанинг имкониятлари қандай?

— Лўнда қилиб айтсам, «Рэнк Ксерокс» ёлғиз Буюк Британиядагина эмас, балки дунёнинг 75 мамлакатида ўз маҳсулотлари билан машҳур. У ерда ҳали бундан 50 йил илгари сиёҳсиз нусха кўчириш қўлланила бошланган, офислар учун дастлабки автомат нусха кўчириш машинаси ишлаб чиқарила бошланганига 40 йил бўлди. Шундан буён унинг ускуналари дунёнинг қатъий талаблари даражасида изчиллик билан такомиллаштирилиб ва янгиланиб бормоқда. Бунга қўшимча фирма дунёнинг 75 мамлакатида юзлаб маркетинг операцияларини амалга ошириб, 17 мамлакатда 28 та заводига эга, тўртта давлатда унинг олтита илмий-ишлаб чиқариш марказлари фаолият кўрсатмоқда. Фирманинг йиллик обороти —18 миллиард доллар эканлигини назарда тутсак, қўшма корхонамизнинг имкониятларини ҳам тасаввур қилишингиз мумкин.

— У ҳолда яна бир савол туғилади — шунчалик қувват билан корхона нусха кўпайтириш ва муқовалашга оид буюртмаларни бажариш билан чекланадими?

— Йўқ, албатта. Қўшма корхонанинг узоқни кўзлаган мақсади ўзининг бу соҳадаги фаолиятини кенгайтира бориб, британиялик шерикларимиз маҳсулотларини йиғиш билан бирга иложи бўлганда айрим турларини шу ернинг ўзида ишлаб чиқаришни йўлга қўйишдир. Бундан ташқари қўшма корхона узоққа мўлжаллаган дастурини ўзи маблағ билан таъминлаш учун валютага сотиш мақсадида саноат ва қишлоқ хўжалиги чиқиндиларини қайта ишлашни йўлга қўйиш ниятидадир.

— Биздаги ўлчов-андозаларга кўра анча-мунча штатлар талаб қилинса ажаб эмас?..

— «Эски андоза»ларни четга суриб қўяйлик! Бугун биз бунақанги ўлчовда иш юритолмаймиз. Сизга айтсам, қўшма корхона 15 нафар маҳаллий хизматчи билан иш бошлайди, йил давомида уларнинг сони кўпайганда ҳам 25 кишидан ортмайди. Кутилаётган даромад эса, бирнеча миллион сўмдан зиёд. Айтгандай, ҳозирча бизда бирдан-бир инглиз бошқарувчиси ишлаяпти, аммо кўп ўтмай унинг ўрнини ҳам маҳаллий мутахассис эгаллайди. Вақти келиб студентларимизни хорижда ўқишлари учун маблағ билан таъминлашга улуш қўшамиз.

— Ишларингизга ривож, корхонангизга оқ йўл тилаймиз.

В. ШАПОВАЛОВ
мусоҳабаси.

ТАРАДДУД

Жумҳуриятимизда ўтказиладиган «Ёш ватандошлар халқаро фестивали»га тайёргарлик ишлари ҳал қилувчи паллага кирди. Барча қатори зиёлилар, маданият ходимлари ҳам бу анжуманни зўр қизиқиш билан кутмоқдалар.

Ўзбекистон Ёшлар ташкилоти марказий қўмитасида фестиваль ташкилий қўмитаси йиғилиши бўлиб ўтди. Унда анжуманни ўтказиш бўйича қатор масалалар кўриб чиқилди.

Хориждаги юртдошлар Ўзбекистон равнақи йўлида амалий ҳаракат қилишлари учун керакли шарт-шароитларни яратиб бериш лозим. Келаётган меҳмонларнинг аксарияти 25—30 ёшли ишбилармонлар, тижоратчилар. олимлар ва талабалардир. Уларни ишлаб чиқариш корхоналарига олиб бориб, керак бўлса шартномалар тузиш чоралари ҳам кўрилди. Анжуманга Туркия, Саудия Арабистони, Америка, Италия, Белгия, Австралия каби 14 мамлакатдан 140 дан зиёд ватандошлар келиши кутилаётир. Уларнинг айримлари ота-оналари билан ташриф буюришлари мумкин. Шунингдек, Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги республикаларида яшовчи ўзбеклар делегацияси ҳам салмоқлидир.

Меҳмонлар ўзбек санъаткорлари билан қатор ижодий учрашувлар ўтказадилар. Анжуман кунлари улар Ботир Зокиров номидаги ёш ижрочилар II танлов кўриги қатнашчиларининг чиқишларини томоша қиладилар. Шунингдек, қатор ижодий, илмий ва маданий жамоаларда ҳам учрашувлар бўлиб ўтади.

Журналистлар учун матбуот конференциялари ўтказилиб, улар барча воқеалардан тўлиқ хабардор қилиб турилади.

Ташкилий қўмита йиғилишида жумҳурият Бош вазири ўринбосари М. Қорабоев иштирок этди.

Маъмур НАЗАР,
«Халқ сўзи» мухбири.

ХИРМОНГА БАРАКА

Республика вилоятларида пахта тайёрлашнинг бориши тўғрисида шу йил 21 октябргача бўлган

МАЪЛУМОТ

(Режага нисбатан фоиз ҳисобида)

Биринчи устун — вилоятлар; иккинчи устун — бир кунда тайёрланган пахта; учинчи устун — мавсум бошидан буён; тўртинчи устун — шу жумладан, бир кунда машинада терилган пахта; бешинчи устун — мавсум бошидан буён.

Фарғона	1,89	67,04	0,96	36,03
Андижон	2,23	65,35	1,46	43,07
Бухоро	2,55	64,46	1,07	24,25
Наманган	2,51	57,10	1,94	39,71
Сурхондарё	1,93	53,75	1,65	44,23
Қашқадарё	3,19	52,83	3,47	48,42
Хоразм	2,17	52,55	1,48	11,75
Қорақалпоғистон Республикаси	2,67	43,84	2,68	29,54
Навоий	2,77	36,54	2,74	17,38
Тошкент	4,03	35,95	3,81	28,19
Сирдарё	3,61	23,91	3,75	21,35
Самарқанд	2,54	22,82	1,85	11,68
Жиззах	3,20	19,43	3,66	20,37
Республика бўйича	**2,70**	**47,30**	**2,56**	**30,35**
ШУ ЖУМЛАДАН ИНГИЧКА ТОЛАЛИ ПАХТА				
Сурхондарё	1,93	48,79	—	—
Наманган	1,70	42,65	—	—
Қашқадарё	2,81	25,92	—	—
Навоий	1,43	14,98	—	—
Бухоро	—	—	—	—
Андижон	—	—	—	—
Республика бўйича	**2,10**	**42,54**	—	—

ОБУНА—93

«ХАЛҚ СЎЗИ» СИЗНИНГ ГАЗЕТАНГИЗ

— Сиз Ўзбекистон Республикаси юқори давлат ташкилотларининг муҳим қарорлари билан ҳаммадан илгари танишишни;

— Республикамиз, Ҳамдўстлик мамлакатлари ва узоқ чет давлатларда бўлаётган ҳодисалар ҳақида оператив хабар топишни истасангиз;

— Иқтисод, сиёсат, аҳолини ижтимоий ҳимоя қилишнинг ҳар қандай жиҳатлари ҳақида муаммоли масалаларни кўтармоқчи ва овозингизни Олий Кенгаш, республика Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасининг энг юқори идораларида эшитишларини хоҳласангиз

— «Халқ сўзи»га обуна бўлинг.

Газетанинг бир йиллик обуна баҳоси 390 сўм.

Олти ойга 195 сўм.

Уч ойга 98 сўм.

Бир ойга 49 сўм.

Газета ҳафтада беш кун чиқиши эътиборга олинса, ҳозирги нарх-навода бу пул у қадар кўп эмаслиги аён бўлади.

Ф. СП—1

ССЖИ Алоқа вазирлиги «Матбуот» уюшмаси

АБОНЕМЕНТ рўзнома / ойнома 64608 (нашр кўрсаткичи)

«Халқ сўзи» (нашр номи) | Обуна сони 1

1993 йил учун (ойлар бўйича)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Қаерга

(почта кўрсаткичи)

Кимга

(исми ва отасининг исми бош ҳарфлари)

п. в. | жойи

РЎЗНОМАНИ ЕТКАЗИШ ВАРАҚЧАСИ

64608 (нашр кўрсаткичи)

«Халқ сўзи» (нашр номи)

Обунани янги манзилга юбориш	Баҳоси	Сўм	Обуна сони
	Баҳоси	Сўм	

1993 йил учун (ойлар бўйича)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Қаерга

(почта кўрсаткичи) (манзил)

Кимга

(исми ва отасининг исми бош ҳарфлари)

Конституция лойиҳаси·
УМУМХАЛҚ МУҲОКАМАСИДА

МАЪНАВИЯТ ВА ИЛМ-ФАН ЭЪТИБОРДАН ЧЕТДА ҚОЛМАСИН

Мустақил давлатнинг бош қонуни унинг ақлидир. Конституция қанчалик пухта бўлса, мамлакатнинг келажаги шунчалик порлоқ бўлишига шубҳа йўқ.

Мазкур Конституция туб моҳият билан халқ манфаати ва иродасини, маслак ва дунёқарашини ифода этади, деб айтишга ҳақлимиз. Лойиҳада юқорида айтилган вазифаларни қамраб олишга ҳаракат қилинган. Мана шунинг учун ҳам мустақил Ўзбекистоннинг жаҳон олдидаги қиёфасини белгилашига имоним комил.

Эълон қилинган лойиҳа ҳақида яна шуни айтмоқчиманки, у ҳуқуқий демократик тузум йўлидаги дадил ҳаракат. Унда давлат, халқ ва фуқаролар манфаати имкон қадар қамраб олинган. Хусусан, «Конституция ва қонуннинг устунлиги» деб номланган III боб, бундан кейин ҳар қандай ҳуқуқсизликка барҳам берилади, давлат ҳам, фуқаролар ҳам фақат қонун асосида иш кўради, фуқароларнинг манфаатлари қонун доирасида ҳимоя қилинади, деган умид уйғотади.

Зотан Саъдий айтган эди:

Агар қайси ерда ғариб хўрланур,
У ерда мамлакат тез вайрон бўлур.

Фуқароларнинг манфаатларига алоҳида урғу берган ушбу Конституция — Ўзбекистоннинг ижтимоий-иқтисодий равнақи учун хизмат қилса ажаб эмас. Лойиҳа хусусида менда баъзи фикрлар туғилди. Зотан, биз ҳуқуқий демократик давлат қурмоқчи эканмиз, бунинг учун аввало маънавиятни бош мезон қилиб олмоғимиз лозим. Маънавиятга жуда қисқа ўрин берилган, лекин ўша бори ҳам бўртиб кўринмайди. Жумладан, 46-моддада «Фуқаролар Ўзбекистон халқларининг тарихий, маънавий ва маданий меросини авайлаб-асрашга мажбур» дейилади.

Маънавият ҳақида бор гап фақат шу.. Маънавиятга эътибор ҳур фикрлилик белгиси. Ҳур фикрлилик эса жамиятнинг маънавий камолоти учун тамал тошидир. Маънавият ҳам иқтисодиёт қадар муҳимдир, иккови тарозининг икки палласи. Тарихий, маънавий ва маданий мерос давлат муҳофазасига олинмоғи шарт ва бу Конституцияда қайд этилиши лозим. Чунки маданий-маънавий, тарихий меросни аввало давлат томонидан сақлашни йўлга қўйиш керак, сўнгра фуқаролардан талаб қилса бўлади. Мен 13-моддадан сўнг алоҳида шундай модда киритилишини таклиф қиламан: «Ўзбекистон Республикаси ҳудудидаги тарихий, маънавий ва маданий мерос олий қадрият ҳисобланади ва давлат муҳофазасига олинади».

Шунингдек, лойиҳада илм-фан ҳақида бирорта сўз ҳам йўқ, гўё илм-фан Ўзбекистон учун бегонадай. Илм-фан ҳам давлат мулки, жамиятнинг иқтисодий-маънавий асослари, олимларнинг барча кашфиётлари, тадқиқотлари иқтисодни ва маънавиятни соғломлаштиришга хизмат қилиши шубҳасиздир. Қолаверса, Ўзбекистоннинг жаҳон миқёсидаги мавқеи кўпроқ илм-фанга боғлиқ, бир сўз билан айтганда, илм-фан Ўзбекистоннинг юз-кўзи. Шу сабабли мен XII бобнинг сарлавҳасини «Жамиятнинг маънавий-иқтисодий негизлари» деб ўзгартиришни таклиф қиламан ва 52-моддадаги «...табиий захиралар» сўзларидан сўнг «илмий тадқиқот ва кашфиётлар» сўзларини қўшишни таклиф қиламан.

Насимхон РАҲМОНОВ,
филология фанлари доктори.

● *Бетга айтганнинг заҳри йўқ*

КОММУНИСТЧАСИГА САЛОМ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ХАЛҚ ДЕПУТАТИ, СОБИҚ ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ ҚЎМИТАСИНИНГ СОБИҚ ИККИНЧИ КОТИБИ А. С. ЕФИМОВНИНГ БЕШ ЙИЛЛИК ФАОЛИЯТИ ҲАҚИДА ИККИ ОҒИЗ СЎЗ

Мен ушбу мақолани беш йил кечикиб ёзаяпман. Ҳолбуки, ошкоралик айни Анатолий Степанович Навоий вилояти партия қўмитасининг биринчи котиби этиб сайланган (аслида тайинланган эди) 1986 йилда бошланган бўлса-да, менда ўша пайтда журъат етишмади. Мен-ку оддий бир фақир рўзномачиман. Аммо Анатолий Степанович билан ёнма-ён ишлаган вилоят партия қўмитасининг ўша пайтдаги бюро аъзолари Й. С. Саиджонов, А. В. Горностаев, В. А. Коваленко ҳам унга тўғри сўзни айтишдан ҳайиқишарди. Ҳали у пайтда республика раҳбарияти Москванинг ноғорасига ўйнарди. Гдлян ва Ивановлар бизга тишларини қайраб туришарди. Кремлда Е. Лигачев россиялик урилган-сурилган кадрларни Ўзбекистонга жойлаштириш билан овора эди. «Правда», «Известия» каби рўзномалар бизни тошбўрон қилишарди.

Хайрият, кеч бўлса-да, жумҳуриятимизга эркин нафас оладиган кунлар етиб келди. Тан олиб айтишимиз керакки, 1989 йилда жумҳурият партия ташкилотига янги раҳбар келганидан кейин Ўзбекистонимиз бироз қаддини ростлай бошлади. Тўғри, жумҳуриятимиз муаммолари тўлиб-тошиб ётибди. Аммо бу муаммоларни ҳал қилиш учун жумҳурият раҳбарлари кўп куч сарфламоқда. Ахир кейинги икки йил ичида амалга оширилган ишлар ёмон бўлмади.

1986 йил 13 январда Навоий вилояти партия ташкилотида кутилмаган «тўнтариш» содир бўлди. Ишдаги жиддий камчиликлари учун вилоят партия қўмитасининг биринчи котиби В. П. Есин вазифасидан бўшатилди. (Кейинроқ озодликдан маҳрум этилди). Аммо вилоят партия қўмитасининг иккинчи котиби Ҳожиқул Худойқуловга ва обкомнинг мафкура бўйича котиби Бахшулла Насриддиновларга бегуноҳ айб қўйилиб, улар ҳам ишдан олинди.

Пленумда Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитасининг биринчи котиби И. Б. Усмонхўжаев, Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси ташкилий-партиявий ишлар бўлимининг мудири П. В. Догонкин, КПСС Марказий Қўмитасининг масъул ходими Л. М. Ишков иштирок этишди. Обкомнинг биринчи котиблигига Ленинград шаҳар Виборг район партия қўмитасининг биринчи котиби бўлиб ишлаган А. С. Ефимов сайланди.

Вилоят меҳнаткашлари янги раҳбариятга умид билан қарашди. Чунки биз ҳамиша шунга ўрганганмиз. Аммо А. С. Ефимов сталинча раҳбарларга хос бўлган усулни қўллай бошлади. Енг шимариб кадрлар составини ўзгартиришга, маҳаллий миллатнинг урф-одатларини бутунлай йўқотишга қатъий киришди.

Туғилиш бор жойда ўлим ҳам бўлади...

Томди район партия қўмитасининг биринчи котиби А. Елемесов ота-онаси хотирасига маърака ўтказганлиги учун ҳам ишдан, ҳам партия билетидан ажралди. Районнинг мафкура ишлари бўйича котиби Б. Жумагулов биринчи котибдан кўнгил сўраб, унинг уйига боргани учун ҳам ишдан, ҳам партия билетидан айрилди.

Вилоят соғлиқни сақлаш бўлимининг мудири Иззат Ғуломов ҳам кўз кўрмаган, қулоқ эшитмаган ҳақоратларга дуч келди. Дастлаб уни ошна-оғайнигарчиликда, кейинчалик партиявий этикани бузишда айблади. Вилоят партия қўмитасининг биринчи котиби А. Ефимов, мафкура ишлари бўйича котиби Й. Саиджонов, фан бўлими мудири В. Косьяненколар қилдан қийиқ ахтариш учун, ҳатто, орган ходимларини ишга солишдан ҳам тоймадилар. Улар ўз мақсадларига эришдилар ҳам. И. Ғуломовни ишдан бўшатиб, партиядан чиқардилар. Аркадий Пазовский деган мухбир эса бор маҳоратини ишга солиб у ҳақда вилоят рўзномасининг бир бутун саҳифасини эгаллаган «Амалпарастлик» деб номланган «қисса»сини эълон қилди». «Қиссагўй» рус тилида мавжуд бўлган барча салбий сўзларни мана шу мақолага киритди. Хўш, шундан кейин нима бўлди?

Маҳмуд МАРДИЕВ, «Халқ сўзи» мухбири.

И. Ғуломов бундай туҳматларга чидай олмади. У ўзининг ҳақлигини исботлаш учун тегишли ташкилотларга мурожаат қила бошлади. Биласиз, ўша йиллари Иззат Раҳматовичга ўхшаган жабрдийдалар сони жумҳуриятимизда ўн мингдан ошиб кетганди. Барибир И. Ғуломов ўзининг ҳақлигини исботлай олди. У партия сафига тикланди. Обкомнинг бюро қарори ҳам, Пазовскийнинг баркашдай мақоласида айтилган далиллар ҳам ўз исботини топмади. Агар ўша далиллар ўз исботини топганида И. Ғуломовни ҳеч қачон тинч қўйишмасди. Шуниси қизиқки, А. Ефимовнинг қаҳрига нуқул маҳаллий миллат вакиллари гирифтор бўлишарди.

Навоий шаҳар ижроқўми раиси Ўткир Норқулович Акрамовнинг ўн йилдан бери бир вазифада ишлаётгани А. Ефимовни шубҳага солди. У дарҳол Акрамов иши билан шуғулланувчи комиссия тузишни буюрди. Ўшанда сайлов арафаси эди. Ефимовчилар, аввало, Акрамов номзодини шаҳар Советига ўтказмасликнинг ҳамма чораларини кўрдилар. Кейин уни ижроқўм раислигидан силлиққина олдилар.

Тошкент политехника олийгоҳи Навоий бўлимининг директори О. Убайдуллаев ҳам Ефимов бошлиқ вилоят партия комитети бюросининг қаҳрига учради. Профессор О. Убайдуллаев молия-хўжалик фаолиятини бузганликда, таниш-билишчиликка йўл қўйганликда айбланиб ишдан бўшатилди, партиядан чиқарилди. Бу ҳам етмагандай вилоят ва жумҳурият рўзномаларида профессорни эларо шармисор қилишди. Тергов органлари салкам бир йил давомида олийгоҳнинг Навоийдаги бўлими молия-хўжалик фаолиятини элакдан ўтказдилар. Бироқ қилни қирқ ёрадиган терговчилар ҳам камчилик топиша олмади. 1990 йили бўлим директорлиги учун бўлган сайловда О. Убайдуллаев яна ютиб чиқди. Шу йилнинг ўзида у шаҳар ва вилоят Советлари депутати бўлди.

Ефимов бошлиқ вилоят партия ташкилоти маҳаллий кадрларни «тарбиялаш» ўрнига уларга порахўр, товламачи, лаганбардор тамғасини босиб ишдан бўшатаверди. Улар ўрнига Россиядан таклиф этилган кадрлар вилоят партия комитетининг бўлим мудирлари, вилоят ижроқўми бошқармалари ва бўлимларида юмшоқ курсисини эгаллай бошладилар. Вилоят тугатилгач, улар ўз юртларига жўнаб кетишмади. Бири Самарқанддан, яна бири Бухородан, бошқаси эса Тошкентдан илгариги мансабидан кам бўлмаган иссиқроқ жой топдилар. Ишсизликнинг жабрини эса яна маҳаллий миллат вакиллари тортишди.

Бизда «гап келганда отангни аяма» деган мақол бор. Маълумки, ҳар бир халқнинг минг йиллик эҳтимол, ундан кўпроқ даврга бориб тақаладиган урф-одатлари бўлади. Ўзбек халқининг ҳам миллий урф-одатлари узоқ ўтмишга бориб тақалади. Бироқ Сталин қатағони йилларида тилимизни бир неча тиғ тилди. Энг яхши анъаналаримизни ерга кўмдиришди. Турғунлик йилларида ҳам халқимиз анъаналари бўғиб қўйилди.

А. Ефимов миллий урф-одатларимизни била туриб бизни лаганбардорликда айблай бошлади. Одатда Шарқ халқлари, айниқса, ўзбеклар ўзидан ёши катта кишиларга қўлини кўксига қўйишиб, салом беришади. Унга чин юракдан салом берган кишиларнинг қўли ҳавода муаллақ қоларди. Ефимов эса масхара қилгандай ўша саломга қўл узатган кишини «коммунистчасига» салом беришга мажбур қиларди. Биламан, ўша пайтда унинг ёнидаги бюро аъзолари ўзларидан қўрқишиб, бу ҳақда бир оғиз гапирмаган. Қўрқишган, ҳайиқишган.

Биз Болтиқбўйи, Кавказорти жумҳуриятларидек «Ўзбекистон — ўзбеклар учун» деган шиор кўтариб чиққан эмасмиз. Хабарингиз бор, мамлакатнинг марказий минтақаларидан келган кадрларга ишимизнигина эмас, ҳатто уйларимизни бўшатиб бердик. Уларнинг айримлари туз еб, тузлиққа тупурдилар. Бундай тоифадаги раҳбарлар рўйхатини истаганча давом эттиришимиз мумкин. Кези келганда яна шуни айтишни истардим. Собиқ КПСС Марказий Қўмитаси Ўзбекистонга атайлаб қирғинбарот уюштириш учун кадрлар юборишга ўрганиб қолганди. Марказдан келганларга кетар чоғларида бундан ҳам каттароқ мансаб курсилари бериларди. Бу, албатта, жумҳурият партия ташкилоти ҳуқуқсизлиги оқибатида келиб чиқди. Жумҳурият коммунистларининг XXI съезди қай тарзда ўтганлигидан хабаримиз бор. Съезд делегатлари партия ташкилоти обрўсини ошириш ўрнига марҳум Ш. Рашидов номига маломат тошларини отдилар. Айрим делегатлар жумҳурият партия ташкилотининг салкам йигирма беш йиллик фаолиятини йўққа чиқардилар. Бу «инқилобчи» тоифасидаги делегатлар йўл қўйилган камчиликларни, ҳатто, ўзгаларнинг хатоларини Ш. Рашидовга тўнкадилар. Бу ноинсофлик ҳаммамизнинг кўз ўнгимизда содир бўлди. Бундай қабиҳликни амалга оширган кишилар ҳали ҳам юқори лавозимларда ишлаб юрибдилар. Ўзбекистонда маҳаллий кадрларни бадном қилишда Ўзкомпартия Марказий Қўмитаси ташкилий бўлим мудири П. В. Догонкиннинг «ҳисса»си ёмон бўлмади. У Анишчев даврида қўлида чўқмор билан хизмат қилди.

Республикада тартиб-интизом ўрнатишга қатъий қарор қилган КПСС Марказий Қўмитасининг ўзи бугун ҳалокатга юз тутди. Аммо унинг сохта назариётчилари, амалиётчилари аллақачон эркинликка чиқиб кетди. Бизга «ҳалоллик»ни олиб киришга қатъий бел боғлаган Е. К. Лигачев пенсияга узатилди. Ҳозир хотиралар ёзиб гонорар ишламоқда. Ўзбекистонда маҳаллий кадрлар айниб кетган деб аюҳаннос солган Г. П. Разумовский эндиликда чет элда хотиржам ишлаб юрибди. Нега улар жумҳуриятимиз номини эларо бадном қилганлиги учун жавоб бермайдилар?! Бизда «Айшини нодон суриб, жабрини доно тортадур» — деган нақл бор. Қачонгача кимларнингдир нодонлиги, жабрини Ўзбекистон тортиши керак? Шу нуқтаи назардан олиб қараганда, жумҳуриятимизда кадрлар сиёсатини амалга оширишда катта хатоларга йўл қўйиб, кейин жуфтакни ростлаб қолган айрим партия ходимларининг шахсий жавобгарлигини қайта кўриш, улар ўтказган сиёсатга қайта баҳо бермоқ вақти ҳам етди.

ДАВЛАТ ҒАМХЎРЛИК ҚИЛСА

Ўз-ўзидан равшанки, маданият ва илм-фанни ривожлантирмасдан ҳуқуқий давлатни барпо қилиб бўлмайди. Бунга ривожланган мамлакатларнинг босиб ўтган йўли ёрқин мисолдир. Тоталитар тузум даврида маданиятга, айниқса, миллий маданиятимизга панжа орасидан қаралди.

Ўзбекистон мустақил бўлгандан сўнг эса бу борада аҳвол секин-аста яхшиланиб бормоқда.

Ўйлашимча, давлатнинг маданият ва илмга муносабати Конституция лойиҳасида аниқ белгилаб берилиши лозим. Конституция лойиҳасининг 46-моддасида «Фуқаролар Ўзбекистон халқларининг тарихий, маънавий ва маданий меросини авайлаб-асрашга мажбур»,— дейилади. XXI бобида эса маданият масалалари маҳаллий ҳокимият органлари ихтиёрига киради, деган фикр айтилган. Бу ерда маданиятни ривожлантириш ва маданий ёдгорликларни моддий жиҳатдан ким томонидан таъминланиши ва муҳофаза қилиниши мавҳум бўлиб қолган. Шунинг учун маданият ҳақида гап кетганда **«Маданият, санъат ва уларнинг ривожини давлат моддий жиҳатдан таъминлайди»** — деб ёзиб қўйиш жоиздир. Боиси, маҳаллий органлар маданиятнинг ривожланишини тўла ўз зиммасига олиш имкониятига эга эмас. Фикримча, керакли жойда **«Маданий ёдгорликлар давлат томонидан муҳофаза қилинади ва уларни таъмирлаш моддий жиҳатдан таъминланади»** — деб қайд этилса тўғри бўларди. Лойиҳада эса маданий ёдгорликлар ва уларга давлатнинг муносабати ҳақида ҳеч нима дейилмаган.

Энди илм-фан тўғрисида. Иккинчи бўлим, IX бобнинг 40-моддасида «ҳар ким билим олиш ҳуқуқига эга»— деб ёзилган. Лекин лойиҳанинг бирон жойида республикада илм-фан ва техниканинг равнақи тўғрисида гап юритилган эмас. Ўз-ўзидан маълумки, илм-фаннинг ривожланишига, айниқса фундаментал ва ижтимоий фанлар тараққиётига давлат ёрдам бермаса, фанларнинг кўп соҳаси инқирозга юз тутиши муқаррар. Шунинг учун ушбу моддага **«Давлат илм-фан ва техника ривожига ҳар томонлама ғамхўрлик қилади»** — деб қўшиб қўйиш керак.

Ҳ. АЛИҚУЛОВ,
фалсафа фанлари доктори.

ШОҲСУПАЛАР БЎШ ТУРМАЙДИ

Маълумки, замона зайли билан жойлардаги Ленин бобонинг (ва яна бошқа «доҳий»ларнинг) баланд-паст, катта-кичик ҳайкаллари олиб ташланди, бироқ уларнинг остидаги шоҳсупалар қолди.

Албатта, асосан шаҳар ёки районнинг энг кўркам ва марказий жойида ўрнатилган ҳайкалларнинг таглиги эгасиз қўққайиб турса, анчагина совуқ, ёқимсиз туюлади. Масаланинг шу ва бошқа томонларини ўйлаган куйинчак маҳаллий раҳбарлар таҳририятимизга қўнғироқ қилиб ёки ташриф буюриб, «бу ёғи қандоқ бўлади», яъни «шоҳсупалар устига нима ўрнатамиз», деб сўрамоқдалар. Биз шу масалага аниқлик киритиш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Давлат қурилиш ишлари комитети ҳузуридаги Архитектура ва шаҳар қурилиши давлат комитетида бўлиб, раис муовини Б. Усмонов билан суҳбатлашдик. Ботир Мансурович ҳам бу масалада комитет ташвишда эканини, ҳар хил бошбошдоқликка йўл қўймаслик учун чоралар кўрилаётганини маълум қилди. Жумладан, яқинда вилоят ҳокимликларига махсус хат жўнатилган. Унда республика шаҳар ва қишлоқлари марказий майдонларининг ўзгариши жуда мураккаб меъморчилик муаммоларини келтириб чиқариши таъкидланади. Шу муносабат билан юзага келган мураккаб муаммоларни ечиш жараёнида лойиҳаларнинг масъулиятсизлик билан тайёрланишига ҳамда уларнинг малакаси паст мутахассислар томонидан бажарилишига йўл қўймаслик мақсадида бу ишларнинг жавобгарлиги ва назорати вилоят, район, шаҳарлардаги меъморчилик ва шаҳар қурилиши бошқармалари зиммасига юкланади.

Табиийки, майдондан доҳийнинг тош тимсоли олиб ташлангач, бу шу жойнинг мазмунига ҳам таъсир этади. Ленинга садоқати чексиз бўлган тузум ўз отаси тимсолини унча-бунча ерга ўрнатавермаган. Махсус қарорлар ва лойиҳалар билан амалга оширилган бу меъморлик ишлари теварак-атрофдаги бинолар, йўллар билан уйғунлашиб, ўзига хос ансамбл ташкил этган. Шу туфайли бўш турган шоҳсупаларни «банд» қилиш жўн нарса эмас. Архитектура ва шаҳар, қурилиши давлат комитети маҳаллий шароитни ҳисобга олиб, турли лойиҳаларни расман тавсия этади ва маъқуллайди. Бу ишда ўзбошимчалик билан йўл тутиш мумкин эмас. Буюртмалар ва таклифлар Ўзбекистон Республикаси архитектура, шаҳарсозлик тараққиёти ассоциацияси томонидан амалга оширилади. Мазкур ассоциациянинг марказий (республика) идорасидан ташқари вилоят ва районларда ҳам ташкилотлари мавжуд.

— Бизнинг комитетимиз, — деди Ботир Мансурович, — ҳокимликларнинг илтимосига кўра зудлик билан ёрдам кўрсатиш имконига эга. Малакали мутахассисларни жойларга юборишимиз, улар турли лойиҳалар тайёрлаб, танловдан ўтказишлари мумкин. Маҳаллий архитеклорлар муаллифлардан бири бўлади. Лойиҳа асосида обидаларни тайёрлаб беришни Тошкентдаги ҳайкалтарошлик комбинати ўз зиммасига олган. Қўшимча маълумотлар ва иш юзасидан қуйидаги телефонлар орқали — 39-17-47, 39-10-69 бизга мурожаат қилишлари мумкин.

Демак, майдонларга янгича мазмун ва руҳ бағишлайдиган тадбирни дид билан, бамаслаҳат ўтказиш чоралари кўрилмоқда. Ўйлаймизки, халқимиз турмуш тарзида янгича анъаналар ва урф-одатларнинг намойишгоҳлари миллий асосда қайта безанадилар.

Ҳ. САТТОРИ,
«Халқ сўзи» мухбири.

● *Хатларга обзор*

ҲАЁТНИНГ ЎЗИДАЙ РАНГИН...

«Халқ сўзи» рўзномасининг ижтимоий-сиёсий ҳаёт бўлимига муштарийлардан ҳар куни ўнлаб хатлар келади. Улар ўз мактубларида бугунги бозор иқтисодиёти даврида халқимиз бошидан кечираётган оғир синовлар, бу йўлдаги муваффақиятлар, мустақилликни мустаҳкамлаш, миллий қадриятларимизни сақлаш ва эъзозлаш, ислом таълимотини ривожлантириш ва бошқа бир қатор муаммолар ҳақида фикр юритадилар.

Хатларнинг аксарияти атоқли давлат арбоби Ш. Р. Рашидов таваллудининг 75-йиллигига бағишланган бўлиб, у кишини билган, у билан ишлаган, унинг инсонийлик ва қалб саховатидан баҳраманд бўлган кишилар ўша унутилмас учрашувлар ҳақида, яхши кишилар ўз халқи қалбида абадий қолиши ҳақида ёзадилар.

Гулистон шаҳридан О. Султонов Ш. Рашидовнинг оддий одамларга кўрсатган қалб саховати ҳақида, Тошкент шаҳридан М. Фармонова эса Ш. Рашидовнинг дўстларидан бири, умрининг ярмини чўлни ўзлаштиришга бағишланган пахтакор Э. Ботиров билан бўлган суҳбати орқали Шароф аканинг республикамиз, айниқса Мирзачўлни ўзлаштиришдаги хизматлари беқиёслиги, у халқ тақдири учун курашган заҳматкаш инсон бўлиб, вафотидан сўнг руҳининг озор чекиши унинг дўстлари қалбига ҳам тиғ бўлиб санчилганлиги, ҳақиқатнинг тиклана бошланганлиги дўстлар армони ушалгани эканлиги тўғрисида ҳикоя қилади.

Тарихий хотира маънавий камолот сари интилган шахс ва миллатнинг соғлом руҳий ҳолатидир.

Фарғонадан А. Қамчиев, Андижондан Ж. Турдиев, Олмалиқдан М. Маҳкам қизи, Жиззахдан Х. Жавлонов, Тошкентдан Ғ. Қўзиев, Улуғ Ватан уруши қатнашчиси А. Садриддинов, Хоразмдан К. Нуржоновлар редакциямизга хат йўллашиб, қўлга киритган мустақиллигимиз боқий бўлиши учун маънавият — тил, дин, ўзбекона расм-русумлар, унутилаёзган қадриятларимизни, мафкуравий ишларимизни ривожлантириш, муваффақият гарови бўлмиш меҳнат интизоми ва қонунларини такомиллаштириш, бугунги бозор иқтисодиёти даврида тўйларимизни ихчам ва исрофсиз ўтказиш, аммо бунда масъулиятсизлик, шошма-шошарликка йўл қўймаслик зарурлиги ҳақида куйиниб ёзадилар.

Тошкент шаҳридан Рихсихон ая Пўлатова кўҳна Тошкентимиз илгарилари мевалари шиғил пишиб ётадиган олмаю ўрикзорларга бурканган, бугунги кунда эса улар ўрнини бехосият мевасиз дарахтлар эгаллаган боғлари, бефайз кўча ва хиёбонлари ҳақида ёзиб, бозорлардаги қимматчиликлар ҳам шу туфайли эканлиги, агар халқ бошида турган ҳокимлар бу аҳволимизни тушуниб етсалар ва диёримиз кўрки, тўкинчилиги йўлида фойдали йўл-йўриқлар кўрсатсалар, бу хайрли ишда фахрийлар ҳам четда турмаслиги, қўлларидан келганча, кучлари етганча ёрдам беришлари мумкинлигини баён этган.

Ҳа, Рихсихон ая ҳақ: бошлиқ тадбиркор бўлса, унга кўмакдошлар топилади.

Андижон вилоятидан М. Мамажонов ўғилларимиз хизмат бурчини ўтаётган республика айрим ҳарбий бўлинмаларида интизомнинг сустлиги ҳақида ёзиб, орзиқиб кутган ният мақсадларимиз ижобат бўлмоғи учун ва чегараларимиз мустаҳкамлиги биринчи навбатда ҳарбий интизомга боғлиқлигини алоҳида таъкидлаб кўрсатади.

Қашқадарё вилоятидан Ж. Яхшибоев Шарқда қадим-қадимдан аждодларимиз нонни азиз билиб эъзозлаганликларини, киши нимани хор қилса, ўшанга зор бўлишини, ноннинг ушоғи тўкилган жойни қадимда ота-боболаримиз «Ушоқтепа» деб тавоф қилганлари ҳақида ёзиб, бу улуғ неъматни эъзозлаш, ҳамма жойда доннинг исроф бўлишига йўл қўймасликка чақиради.

Ҳа, редакцияга келаётган хатлар кундалик ҳаётимиз сингари ранго-ранг. Улар орасида таҳсинга сазовор таклифлар, мураккаб муаммолар, мунозарали темалар қаламга олинганлари ҳам талайгина. Афсуски, уларнинг барчасини эълон қилишнинг имконияти йўқ. Қувонарлиси шуки, бу мактублар халқимиз диёримизда рўй бераётган бугунги ўзгаришларга бефарқ эмас, бу эса келажакка, ёруғ ва умидли манзилларга интилиш борлигини кўрсатади.

Ижтимоий-сиёсий ҳаёт бўлими.

ЯХШИМИ ЁКИ?..

БУХОРО. Вилоят аҳли мактабларга ном қўйиш ва қайта аташдан чарчашган кўринади.

ЯҚИНДА улар бу қийинчиликлардан осонгина қутулишди. XXI чақириқ вилоят кенгашининг XI сессиясида бундан кейин мактабларни тартиб сони билан аташга қарор қилишди.

АБОНЕМЕНТНИ ТЎҒРИ ТЎЛДИРГАНИНГИЗНИ ТЕКШИРИНГ!

Абонементда касса машинасининг муҳри босилган бўлиши шарт.

Обуна ёки манзилгоҳни ўзгартиришни расмийлаштирганингизда касса машинаси бўлмаса ушбу алоқа бўлимининг календарли штемпелини босиши керак.

Бу ҳолда обуначига, обунага ёки янги манзилгоҳга пул тўланганлиги тўғрисида квитанция берилади.

Рўзнома ва ойномага обуна ёки манзилгоҳни ўзгартиришни расмийлаштиришганингизда карточкаларни сиёҳ билан, аниқ ва сўзларни қисқартирмасдан, шунингдек «Матбуот уюшмаси» жадвалидаги қоидаларга риоя қилиб тўлдиринг.

Манзилгоҳ ўзгартирилганида, ойларнинг катакларини ва «ПВ—ЖОЙИ» катакларини алоқа бўлими ва «Матбуот уюшмаси» ишчилари тўлдиришади.

Б-715—15.000.000—91 Й

ХИРМОН ТЎЛИБ ТЎКИЛДИ ДОН.

Ш. ИБРОҲИМОВ олган сурат.

4 — НОЯ 1992

• *Луқма*

ҒУРУР... ФАРМОН БИЛАН УЙҒОНМАЙДИ

Маҳалламизда асосан зиёлилар истиқомат қилишади: ойбитик муҳаррирлари, ёзувчи, шоирлар... Ҳуқуқшунос, санъаткор, олим, ҳатто академиклар. Улар хизмат жойларида ўзбек тилининг Давлат тили сифатида чинакам эътироф этилиши учун ҳаракат қилаётганларига аминман. Чунки минбарлар, матбуот саҳифалари, саҳналарда жарангдор, баъзан ташвишли овозаларини эшитаман.

Шундан келиб чиқиб, маҳалламизда тилимизнинг иззат-ҳурмати жойида, дейиш мумкин. Уйларимиз ёнбошида «Пушкина-салар» деган бироз мавҳумроқ атама ҳамон қимирламай турганига қарамай, маҳалламиз ҳурматли адибимиз Мирзакалон Исмоилий номлари билан аталади. Бизга тегишли 380-болалар боғчасидаги эълонлар, байрам қутловлари энди ўзбек тилида ҳам ёзиладиган бўлди. Русий забон маҳалладошларимизнинг баъзилари фарзандларини ўзбек группаларига беришаяпти. Улар гоҳ-гоҳ ўзбекча саломлашиб қўйишади. (Ғариб кўнгилга бу ҳам ҳарна-да). Лекин саҳнаю минбарларда, қоғозларда «Она тилим» деб «оҳ» уриб юрган зиёлиларимизнинг кўпи ўзаро, болачақаси билан фақат ўрис тилида мулоқот қилишади.

«Шерик, я тебе покажу...», деб уришадилар болаларини.

«Малика, милая, помоги», деб илтимос қилишади қизларидан.

«Шахнўза, с новинкой», дея табриклашади ўртоқларини.

«Бабурчик, осторожно», дея огоҳлантиришади невараларини.

Албатта, кимнинг қайси тилда гапириши ўз ихтиёрида. Давлат тили тўғрисидаги қонунимизда ҳам «уйдаги тил ўзбек тили» деган жойи йўқ.

Лекин мен бугунги тарғиботлар байроқдорлари бўлган айрим зиёлиларимизнинг гапи бошқа-ю, амали бошқалигига ажабланаман. Ўзбек тили учун, мерос тилимиз учун ғурур туйғулари йўқлигидан ажабланаман. Биз ўзимиз «қийналамиз» деб ўз тилимизда сўзлашишга эринсак, ўзгалардан нима кутамиз?

«Ўзинг тан олмаган тилни... биз» дейишмайдими ичларида?

Одатда, узоқ вақт зиндонда ётган киши ёруғликка чиқса, «кўзим оғриди» деб зиндонга қайтиб кирмайдику. Пайпаслаб бўлса / ҳам юришга уринади. Бизда бир бандининг қувватича қувват йўқми?

Юқорида айтганимдай, кимнинг қайси тилда сўзлашуви ўзига ҳавола. Бўлмаса, менга нима?

Мен борлиғимнинг бир парчасини газетхонлар билан ўртоқлашмоқчиман, холос.

ҚУТЛИБЕКА.

• *Долзарб мавзуда*

АФҒОНИСТОН Ислом давлати раҳбари Бурҳониддин Раббонийнинг мустақил Ўзбекистонга биринчи расмий ташрифи анъанавий Тошкент халқаро кинофестивали кунларига тўғри келди. Шунга қарамай, кенг жамоатчилик олий мартабали меҳмонни ҳурмат-иззат билан кутиб олиб, ўзбекона тавозе ва илтифотлар кўрсатди. Бу самимий илтифотлар икки қўшни мамлакат ўртасидаги азалий дўстона муносабатларнинг қайта тикланиш нуқтаси бўлса ажаб эмас. Зеро, Ўзбекистон Президенти ва жумҳурият ҳукуматининг мақсади, умуман ўзбек халқининг хоҳиш-иродаси ҳам шу.

Хўш, қўшни Ислом давлати раҳбарларининг, афғон халқининг бу хусусдаги фикр-ўйи, мақсади қандай! Умуман, улар собиқ Совет Шарқи жумҳуриятларида кечаётган ўзгаришлар, ислоҳотлар ҳақида нималарни биладилар, қандай талқин этадилар!

«Халқ сўзи» мухбири Абдусамад ЙЎЛДОШЕВ фурсатдан фойдаланиб, Тошкент киноанжуманига ташриф буюрган «Афғонфильм» директорининг муовини, таниқли актёр Муҳаммад Ҳумоюн ФАЙЗ билан шу масалалар юзасидан фикр алмашди.

МУҲАММАД ҲУМОЮН ФАЙЗ:

ШАРҚ МАМЛАКАТЛАРИНИ ЯККАЛАБ БЎЛМАЙДИ

А. ЙЎЛДОШЕВ — «Меҳмон отангдан азиз» деган гап бор бизда. Шу боис ножўя савол бериб, нохуш мавзулардан гап очиш одобдан ҳисобланмайди. Аммо, начора, биз истаймизми, истамаймизми, қўшни ўзбек ва афғон халқлари шу кунларда бошдан кечираётган тарихий воқеалар айнан шу масалалар хусусида фикрлашувга, ҳамдардлик ва ҳамкорликка ундайди...

Ҳ. ФАЙЗ — Шундай бўлсада, мен суҳбатимизни илиқ сўзлар билан бошлашни истардим. Тошкент кинофестивали ҳаётимдаги энг унутилмас воқеа бўлиб қолади. Бу аввало фестивал билан эмас, балки ўзбек халқининг иқтисодий бўҳрондан тезроқ қутилиш йўлидаги дадил саъй-ҳаракатлари, тинчлик ва осойишталикни нақадар юксак қадрлаши, сабр-бардоши, истиқлолга комил ишончи билан боғлиқ таассуротлардир. Турмуш оғир кечаётган бўлишига қарамай, меҳмоннавозликни ўрнига қўйиб, мамлакат Президенти ва ҳукумати бошлаган йўлни қўллаб-қувватлаб, ҳамжиҳатликда ҳаракат қилаётган халқнинг иродасига тан бермоқ ва фақат ҳавас қилмоқ керак.

Тинчлик, осойишталик нақадар буюк неъмат эканлигини аслида биз, афғонлардан сўранг. Юртимизда бемаъни уруш ва қирғинлар бошланганига ўн тўрт йилдан ошди. Мен ўн икки йилдан бери кино оламидаман, кўп картиналарда роллар ижро этдим. Биласиз, ижодкор учун аввало мустақиллик, эркинлик керак. Аммо аввалги ҳукумат раҳбарлари собиқ СССРдаги «верхушка» (сиёсий бюро демоқчи — А. Й.) билан ҳамфикр (яъни унинг таъсирида — А. Й.) эди. Шу боис мен Аҳмадшоҳ Масъуд томонга ўтишга мажбур бўлдим. Ҳозир у мудофаа вазири. Масъуд бизни яхши қабул қилди, ўзимизнинг телевизион фильмлар студиямизни очиш ва эркин ишлашимиз учун зарур бўлган ҳамма шарт-шароит ва имкониятларни яратиб берди. Биз бевосита жанг майдонларида қатор ҳужжатли фильмлар, ҳатто бадиий фильм ҳам яратдик.

Ислом инқилоби ғалабасидан сўнг «Афғонфильм»га қайтишим учун имкон туғилди. Аммо Тошкент кинофестивалида ўз картинамиз билан қатнашиш насиб этмаган экан. Тайёрлаб қўйган лентааларимиз снаряд портлаши оқибатида ёниб кетди...

А. Й. — Ҳеч қиси йўқ. Тошкент кинофестивали энди мустақиллик кашф этди, демак у тўхташ билмай давом этиб, янги-янги қирраларини намоён этажак. Афғонистон кино санъати вакиллари бу анъанавий анжуманнинг доимий иштирокчиларига айланиб, ўз маҳоратларини намойиш этадиган ёруғ кунлар ҳали олдинда. Қолаверса, Афғонистон Ислом давлати раҳбари Бурҳониддин Раббонийнинг мустақил Ўзбекистон Жумҳуриятига илк ташрифи икки қўшни мамлакат ўртасида ўзаро манфаатли дўстлик ришталарига асос солган бўлса ажаб эмас. Ўзингизга маълум, олий даражадаги бу учрашув ҳам шахсан Ўзбекистон Президенти Ислом Каримовнинг ташаббуси билан бўлди. Бинобарин, ўзбек халқи ҳам бу ташрифни орзиқиб кутди ва хайрихоҳлик билан қарши олди.

Биз ҳам афғон халқининг ўз давлатлари раҳбарининг Ўзбекистонга расмий ташрифи хусусидаги, бу ерда юз бераётган сиёсий, ижтимоий, иқтисодий ислоҳотларга оид фикр-мулоҳазаларини, давлат раҳбарлари қарашларини билишни истардик. Зеро, қўшниларнинг бир-бирларидан хабар олиб, керак бўлса кўмаклашиб яшашлари фақат тотувликка, яхшиликка олиб келади.

Ҳ. Ф. — Фикримиз, қарашларимиз айнан муштарак. Раббонийнинг Ўзбекистонга ташрифи ҳар иккала мамлакат учун ҳам ижтимоий-сиёсий ва иқтисодий аҳамиятга эга, деб ҳисоблайман. Шу нуқтаи назардан давлатимиз раҳбарининг расмий сафарини афғон халқи қўллаб-қувватлади ва катта умид боғламоқдаки, токи икки қўшни халқ ўртасида тезроқ дўстона алоқалар ўрнатилса. Чунки ҳозир Ўзбекистон Президенти ва ҳукумати тутаётган сиёсат бизнинг халқимизга ҳам маъқул. Мамлакатларимиз ўртасида доимий ҳамкорлик қарор топса, бир-биримизга суяниб, кўмаклашиб, тинч-тотув яшасак, деймиз.

А. Й. — Ўзбекистонда кейинги пайтларда юз берган муҳим янгиликлардан бири шуки, эътиқод эркинлиги, яъни динга эркин муносабат қарор топди. Эндиликда дин давлат ишига, давлат эса диний ишларга аралашмайди. Аммо шуниси ҳам борки, бу эркинликдан ғаразли мақсадларда фойдаланишга ҳам йўл қўйилмайди. Кенгроқ маънода айтадиган бўлсак, мақсад — динни узоқ йиллар давомида атайлаб сингдириб келинган турли хурофотлардан тозалаш.

Сиз Ислом давлатининг фуқароси, маданият соҳасининг вакили ва мусулмон киши сифатида Ўзбекистондаги ана шу ўзгаришларни ўз кўзингиз билан кўра олдингизми! Дин эркинлиги сизга маъқул бўлдими! Умуман, диннинг жамият ҳаётидаги ролини қандай баҳолайсиз!

Ҳ. Ф. — Диндорлик ёки даҳрийлик — ҳар кимнинг ўз ихтиёри. Аммо шуни ҳам унутмаслик кераккки, худоси бор кишининг имони бор. Имон эса тўғрилик, покликдир. Бинобарин, тўғри, пок одамдан ёмонлик чиқмайди.

Мен Тошкентдаги Хастимом ва Самарқанддаги Исмоил ал-Бухорий мачитларида намоз ўқидим. Бу ҳар қандай мусулмон ҳам мушарраф бўлаверадиган имконият эмас. Ўзбекистондаги мусулмонлар бунинг қадрига етмоқлари керак.

Ўзбекистонда ўнлаб янги мачитлар қурилибди, яна ўнлаб янгилари қурилаётган экан. Аммо гап мачитларнинг сонида эмас, балки эътиқоднинг софлиги, имоннинг бутлигида. Ана шунда дин, миллатидан қатъий назар, ҳамма инсонлар қалбига фақат яхшилик ва эзгулик уруғини сочишдек инсонпарварлик вазифасини тўла адо эта олади.

Шу нуқтаи назардан олганда, Ўзбекистондаги диний эркинлик айни муддао бўлиб, у мамлакат ва халқнинг фаровонлиги учун хизмат қилажак.

А. Й. — Ҳозир ер куррасида бирор мамлакат йўқки, Тожикистондаги воқеаларга бефарқ қараётган бўлсин. Лекин, афсуски, бу қарашлар бир хил эмас. Кимлардир бу шунчаки миллий низолар оқибати, бирадаркушлик уруши деса, бошқалар айрим мансабпараст гуруҳларнинг ҳокимият талашуви дея таърифламоқда. Қирғинларда қўлланилаётган қурол-яроғларнинг турларига қараганда, Тожикистондаги қонли воқеаларда хориждаги ғаразли кучларнинг қўли борлиги ҳақиқат кўринади.

Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов маҳаллий ва хорижий журналистлар учун ўтказган қатор матбуот конференцияларида Тожикистондаги воқеаларга холис баҳо берди ва Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош котиби Бутрос Галига биринчи бўлиб мактуб йўллаб бу нуфузли ташкилотнинг Тожикистондаги воқеаларга зудлик билан эътиборни қаратиш, ўз вакилларини юбориб, вазиятни ўрганиш ва қон тўкилишини дарҳол тўхтатиш чораларини кўриш таклифини ўртага ташлади. И. Каримовнинг ана шу холисона саъй-ҳаракатларида Ўзбекистон давлатининг, бинобарин, ўзбек халқининг муносабати ва хоҳиш-иродаси ўз аксини топгандир. Ишонамизки, Афғонистон Ислом давлати раҳбарлари ва халқнинг ниятлари ҳам бизнинг мақсадлар билан муштаракдир.

Ҳ. Ф. — Маълумингизким, мен ижод кишисиман, сиёсатчи эмасман. Шу боис Тожикистон воқеалари хусусида афғон халқининг бир зиёли вакили сифатида шахсий фикр-мулоҳазаларимни айтишим мумкин. Маслагу мақсадларимиз муштарак бўлган тожик халқи бошига келган кулфатлар бизни ажаблантирмоқда, ғоят ташвишлантирмоқда. Энг ёмони шуки, ички қирғинбаротлар оқибатида ишлаб чиқариш издан чиқмоқда, очарчилик бўлиши хавфи тобора кучаймоқда. Бундай ҳол ҳар қандай қўшнини ташвишга солиши табиий, албатта.

Нима бўлганда ҳам биродаркушлик уруши тўхтатилиши, тинчлик ва осойишталик қарор топиши ва шундан сўнг ҳамма можароли масалалар манфаатдор томонлар иштирокида музокаралар йўли билан ҳал этилиши лозим. Тожикистоннинг қандай йўлдан боришини фақат тожик халқининг ўзи белгилаши, четдан ҳеч қандай куч аралашмаслиги, агар аралашса ҳам у фақат холис, беғараз ёрдамдан иборат бўлмоғи керак.

Фурсатдан фойдаланиб мени кўпдан бери ўйлантириб келаётган бир фикрни айтмоқчиман. Ёвуз кучлар азалдан Шарқ мамлакатларини парчалаб, яккалаб эзиб, талаб келганлар. Тожикистон воқеалари менга шуни эслатади. Ўйлайманки, четдан ғаразли кучлар аралашмоқда деган гапларда жон бор. Энди минтақадаги мамлакатларни яккалашга йўл қўйиб бўлмайди. Ўрта Осиё жумҳуриятлари бирлашиб, яхлит, қудратли минтақага айланадиган пайт келди. Иншооллоҳ бу музофотда тинчлик қарор топиб, чинакам фаровонлик сари юз тутиладиган кунлар яқин.

А. Й. — Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги таркибидаги жумҳуриятлар раҳбарлари Бишкекда яна учрашиб, бир қатор муҳим масалаларда фикр алмашдилар. Айтингчи, МДҲ уюшмасига Афғонистонда умуман қандай қарайдилар!

Ҳ. Ф. — Бишкек учрашуви хусусида етарли маълумотга эга эмасман. Аммо шахсий фикрим бор: мамлакатлар, халқлар ўртасида узвий алоқа ва ҳамкорликнинг бўлгани яхши. Агар мақсад эзгу, ният холис бўлса, турли халқаро ташкилотларга бирлашиш ҳам мақсадга мувофиқ иш. Бу МДҲга ҳам тегишли. Аммо ўртада имзоланадиган ҳар қандай ҳужжат, қабул қилинадиган қарорлар ҳамма давлатлар учун бирдек тенг манфаатли бўлмоғи керак. Бирор давлатга ортиқча имтиёз бермасин. Токи ҳамдўстлик ҳамма мамлакатлар тараққиёти учун баравар хизмат қилсин. Давлатларнинг раҳбарлари ҳар сафар учрашувга тўпланганларида, масалаларга ўз мамлакатлари халқларининг манфаатлари нуқтаи назаридан ёндашсинлар, яъни халқ номидан иштирок этаётганларини унутмасинлар. Ана шунда одиллик устивор бўлади.

*

Айни кунларда Фарғона вилояти Боғдод ноҳиясидаги Ҳазиний номли жамоа хўжалиги меҳнаткашлари йиғим-терим мавсумини жадал бошлаб юборишган. Айниқса, пахтазорларда «зангори кема»ларнинг жавлон уриши пахтакорлар ғайратига ғайрат қўшмоқда. Улар бу йил мавжуд 1006 гектар майдондаги пахтазорнинг ҳар гектаридан 35 центнердан ҳосил кўтаришни мақсад қилишган. Бу ишда айниқса хўжаликнинг илғор механизаторларидан Абдуназар Раҳмонов бошқаларга ўрнак кўрсатиб, бу йилги мавсумда 140 тонна пахта териб беришга сўз берган.

Тоҳиржон ҲАМРОҚУЛОВ олган сурат.

*

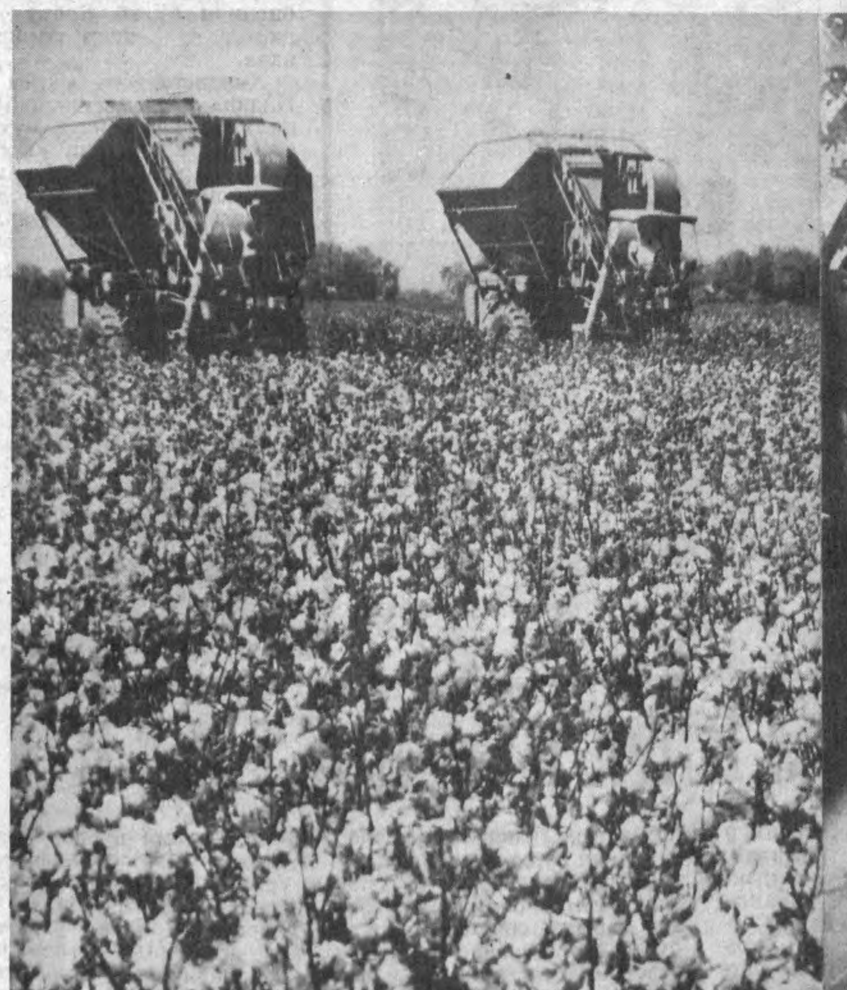

«ЎЗБЕКОЛТИН» ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИРЛАШМАСИ РАҲБАРЛАРИ ДИҚҚАТИГА

ТУШОВ

Маржонбулоқ олтин ишлаб чиқариш кони Ғаллаорол районидаги энг катта корхоналардан бири, шунингдек, «Ўзбеколтин» бирлашмасидаги энг йирик ташкилотдир. Бу ерда амалга оширилган таъмирлаш ишлари ва бошқа тадбирлардан сўнг меҳнат суръати ошди. Жумладан, 1992 йилнинг саккиз ойи давомида ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 116 фоиз кўп иш бажарилди. Аммо бу ҳол иқтисодий кўрсаткичларни яхшилай олмаётир. Чунки корхонанинг мунтазам ишлаши учун маблағ топилмаяпти, қарзлар ҳажми кундан-кунга ошиб боряпти, кўпинча ишчиларга ойлик маош ўз вақтида берилмаётир. Бу жамоа аъзоларининг ҳақли эътирозларига сабаб бўлмоқда.

Аниқ фактларга мурожаат қиладиган бўлсак, бугун кон 32 млн. 400 минг сўм қарз. Аслида бу кўрсаткич 5 млн. 760 минг сўм бўлиши керак эди. Тўғри, ўтган йил охирида бизнинг маҳсулотга давлат харид нархи тўққиз баравар оширилган эди. Аммо иш жараёни кўрсатдики, биз ишлатиш учун сотиб оладиган айрим материаллар, асбоб-ускуналар нархи 55 баравардан 170 бараваргача қадар кўтарилиб кетган. Республикада ўртача иш ҳақининг ошиши ҳам ўзига яраша. Шу хил сабабларга кўра оёқ-қўлимиздан тушовланиб қолганмиз.

Таклифимиз шуки, кон ўз харажатларини ўзи қоплаб, фойда олиши учун маҳсулот харид нархи ҳозиргига қараганда 3,75 баравар оширилиши шарт. Шундагина биз бир грамм олтин учун 4 — 5 баравар кўп пул оламиз. Бу жуда катта пул эмас. Мисол учун, Россияда кончиларга 1 грамм соф олтин учун 1200 сўм тўланмоқда.

Конимиз маҳсулотларига шу йилнинг дастлабки саккиз ойи мобайнида Россиядагига нисбатан икки баравар кам ҳақ тўланди. Натижада меҳнатга ҳақ тўлашнинг амалдаги тартиби издан чиқди. Кам даромадли оилаларга товон пули тўлай олмаяпмиз. Корхона учун ҳам ҳеч нарса харид қилиб бўлмаяпти.

Шу тарзда бораверсак, йил охирига бориб 68 млн. сўм қарзга ботамиз.

Богарное станциясидан конга уланадиган темир йўл шохобчаси қурилиши эса ўн йилдан бери битмайди. «Ўзбеколтин» бирлашмаси бу муаммо билан қизиқмаяпти. Кон хом ашёсини машиналарда ташиш бизга ғоят қимматга тушмоқда.

Бизнинг фикримизча, «Ўзбеколтин» бирлашмаси Ўзбекистон Республикасининг «Давлат корхоналари ҳақида»ги қонунини қўпол равишда бузмоқда. У биз билан давлат буюртмаси борасида шартнома тузмаган. Барча ҳисоб-китобларни ўзи амалга оширишга уринмоқда. Бозор иқтисодиёти муносабатига ўтаётганимизни унутиб қўймоқда.

Бизнинг маҳсулотга тўланадиган ҳақни республика Молия вазирлиги белгиласа яхши бўларди. Ана шунда биз ҳеч бўлмаса эл қатори яшайдиган бўламиз.

Барча қийинчиликларга қарамай, кон жамоаси келажакка умид билан қарамоқда. Бир қанча тадбирлар белгиладик. Янги конлар очиб, хом ашёни бошқа ёқларга ташимай, шу ернинг ўзида ишлов бермоқчимиз.

Шу ниятларимиз амалга ошса, олтин ишлаб чиқариш қарзга ботмайдиган, фойда келтирадиган соҳага айланса ажабмас.

А. ҚАҲҲОРОВ, Маржонбулоқ олтин кони директори.

ГЎШТ—ТЕКИН

БИР кило гўштнинг нархи Хоразм бозорларида 70—80 сўмдан кам эмас. Аммо Янгибозор туманининг Бўзқалъа қишлоғидаги хонадонлар учун бунинг аҳамияти йўқ. Негаки, қишлоқда гўшт текин.

Хонадонлар ўртасида тузилган ва қишлоқ кенгаши тасдиқлаган шартномага биноан ҳар бир оила йил давомида битта наввосни гўштга топширади. Шанба кунлари эса шартномага қўшилган оилаларнинг ҳар бири 5 килограмм гўштни текин олади. Наввосини меъёрдан зиёд семиртирган хонадонга эса омад кулиб боқади. Чунки 250 килограммдан ошган гўштнинг ҳаммаси оила тасарруфига берилади.

Гўшт таъминотидаги бу янгилик ҳозирги озиқ-овқат тақчиллиги, нарх-наво қимматчилиги даврида аҳолини ишончли тарзда муҳофаза қилиш гаровига айланмоқда.

А. СОБИРОВ, «Халқ сўзи» мухбири.

Она сайёрамиз омон бўлса бас

ТААЖЖУБЛИ МАКТУБ

● Озарбайжон БМТ вакилларини Тоғли Қорабоғга таклиф қилишга қарши чиқмоқда. Озарбайжоннинг БМТ ҳузуридаги доимий вакили Ҳасан Ҳасановнинг мактубидан шу нарса маълум бўлди.

Мактубда Арманистоннинг Тоғли Қорабоғга зудлик билан БМТ кузатувчиларини юбориш ҳақида яқинда қилган илтимоси хусусида Озарбайжон ҳукуматининг таажжубга тушганлиги изҳор қилинган.

«Арманистон Республикасининг сўнгги илтимосини таҳлил этганда, — деб таъкидланади ҳужжатда, — бир томондан, Россия, Украина, Беларусь ва Қозоғистон кузатувчиларини жойлаштиришни кўзда тутадиган битим тузилиб, шу битимни амалга ошириш воситаси ҳақида протокол имзоланган ҳолда, иккинчи томондан, орадан бир неча кун ўтгач, имзоланган ҳужжатлар писанд қилинмасдан, можарони бартараф этувчи мувозий воситани яратишни билдирадиган таклиф киритилиши бизга тушунарли эмас».

ЧЕГАРАЛАР БУЗИЛМАСЛИГИГА ҚАРОР ҚИЛИНДИ

● Югославия Иттифоқ Республикасининг Президенти Добрица Чосич билан Босния ва Герцеговина раёсатининг Раиси Алия Изетбегович ўртасидаги музокаралар Женевада душанба куни ярим тунда тугади.

Собиқ Югославияга бағишланган конференция доирасида ўтказилган учрашувда Женева музокара жараёнининг ҳамраислари Сайрус Вэнс (БМТ) ва Дэвид Оуэн (Европа Ҳамжамияти) қатнашдилар.

Музокара якунлари юзасидан эълон қилинган қўшма баёнотда иккала мамлакат раҳбарлари чегаралар бузилмаслиги тўғрисидаги қарорларига содиқ эканликларини тасдиқлаб, бу чегаралар сулҳ битими асосидагина ўзгартирилиши мумкинлигини таъкидладилар.

ТАВАККАЛЧИЛИК АСОСИДА ЭМИШ

● Собиқ СССРдаги амалий ишлар муайян таваккалчилик билан боғланган. Америка адлия уюшмаси мана шу бепоён минтақада капитал маблағ сарфлаш имкониятларини кўриб чиққанидан кейин душанба куни шундай хулосага келди.

«Россия, Украина ва Қозоғистонда ишбилармонлик билан шуғулланиш «заиф кишиларнинг иши эмас» деди милуокилик ҳуқуқшунос Уолтер Уайт. Собиқ уч Совет республикасида хорижий капитал маблағ сарфлаш уюшмасининг семинарида сўзлаган нутқида Уайт яна бундай деди: Россия қисман миллатлараро можаролар оқибатида янги Конституцияни қабул қила олмади. Конституция бўлмаса қонунларни самарали ва таъсирли қилиш учун негиз бўлмайди.

ПЕРУ ТЕРРОРИЗМГА ҚАРШИ

● Перу ҳуқуқни муҳофаза қилиш идоралари вакилларининг душанба куни хабар қилишларича, Перу терроризмга қарши кураш полицияси шанба куни кечқурун Лимада «Сендеро Луминосо» деб аталган сўл экстремист гуруҳнинг яна етти олий раҳбарини қамоққа олган.

Рейтер агентлигининг хабар қилишича, ушлаб олинганлар орасида Оскар Рамирес Дуран билан Марта Уатай бор. Шу икки арбобнинг бири, Перу хавфсизлик маҳкамасининг маълумотларига кўра, илгари қамоққа олинган ва умрбод қамоққа ҳукм қилинган шу ташкилот асосчиси Абимаэл Гусманнинг ўрнига «Сендеро Луминосо»нинг раҳбари лавозимини олиши эҳтимоли бор эди.

ЯДРОДАН ХОЛИ ОСИЁ УЧУН

● Хитой Покистоннинг Жанубий Осиёни ядро қуролларидан холи минтақага айлантириш таклифини қўллаб-қувватлашга тайёр эканини маълум қилди.

«Нэшнл геральд» рўзномасининг хабар беришича, Покистон ҳукуматининг бошлиғи Муҳаммад Навоз Шариф Пекинга ташрифи тугагандан сўнг шу ҳақда баёнот берган.

Бош вазирнинг сўзларига қараганда, Хитой раҳбарияти Исломободда беш тарафлама конференция ўтказиш ва унда Америка Қўшма Штатлари, Россия, Хитой, Покистон, ва Ҳиндистон мамлакатлари ушбу минтақанинг ядро қуролидан холи бўлиши йўлларини ишлаб чиқиши мумкин, деган Покистон маъмурияти илгари сурган ташаббусга қўшилмоқчи.

Ахборот маҳкамаларининг хабар беришича, Ҳиндистон бу таклифни рад этди.

НАВБАТДАГИ МАШМАША

● Президентлик сайловига бор-йўғи икки ҳафта қолган бир пайтда Жорж Буш маъмуриятида янги машмаша бошланай деб турибди.

Эй-Би-Си телекомпаниясининг ўз манбаларига асосланиб хабар қилишича, Америка Қўшма Штатлари Федерал Тергов Маҳкамаси (ФТМ)нинг директори Уильям Сешенс ўз лавозимини суиистеъмол қилгани ҳақдаги иш юзасидан Адлия вазирлиги тергов бошлади. Маҳкама вакиллари бу маълумотларни рад этмадилар ҳам, тасдиқламадилар ҳам.

ИНСОН БОЛАСИ ЯХШИ ЯШАШИ ЗАРУР

● Ногиронлар жамият ҳаётида ҳамма қатори иштирок этиши керак. Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Бош котиби Бутрос Гали БМТ Бош ассамблеясининг махсус мажлисида БМТ ташаббуси билан ўтказилган ногиронлар ўн йиллиги якунланишида шу ҳақда гапирди.

БМТ Бош котиби ер юзида ногиронларнинг кўпайиб кетишига олиб келувчи барча ижтимоий, сиёсий ва иқтисодий сабабларни бартараф этиш керак, инсон боласининг яхши яшаши учун зарур шарт-шароитларни яратиб бериш лозим, деб айтди.

ТЎНҒИЗ ЖИГАРИ ЎРНАТИЛДИ

● Ўтган якшанба куни Калифорния штатининг Лос-Анжелес шаҳридаги «Седарс-синай» тиббиёт марказида бемор аёлга тўнғиз жигари кўчириб ўрнатилди.

Марказ вакилининг мухбирларга хабар қилишига қараганда, бу тадбир бемор оғир беҳуш ётган чоғда амалга оширилган. Ушбу жарроҳлик усули тиббиёт тарихида биринчи марта қўлланилди, деб айтди у.

Операциядан сўнг беморнинг ҳолати саккиз соат давомида анча оғир бўлган. Душанба куни эрталаб бемор аёлнинг аҳволи бирмунча яхшиланган.

ОСОРИ АТИҚАЛАР ОМОНМИ?

● Бир ҳафта бурун содир бўлган Миср тарихидаги энг кучли зилзила мамлакат пойтахтидаги ислом уйғониш даври (633—1258 йиллар)га оид юздан ортиқ осори атиқага қаттиқ зарар етказди.

Мамлакатнинг жанубий вилоятларидаги инсоният маданий мулки саналган кўпгина масжид ва мақбаралар бутунлай вайрон бўлди, айримлари чала вайрон ҳолига келиб қолди. Миср маданий ёдгорликларни асраш маҳкамасининг раҳбари Муҳаммад Иброҳим Акбар Қоҳирада мухбирлар билан учрашув чоғида бирорта ҳам эҳромга шикаст етмаганини маълум қилган.

(ЎзА).

• Фельетон ўрнида

ҚЎЙНИДАН ТЎКИЛСА ҚЎНЖИГА...

ЁКИ ОЛИЙ ЎҚУВ ЮРТЛАРИДА ПУЛЛИ ЎҚИТИШДАН КИМЛАР МАНФААТДОРУ КИМЛАР ЖАБР КЎРМОҚДА?

Бугун жамият, тузум қайта қурилмоқда. Социализм барбод бўлди. Энди, чамаси, дунёда бор илғор тузумлардан бизга мосу мақбулларини секин-аста ўзлаштирмоқдамиз. Масалан, хусусий мулкчилик-капитализм йўриғи. Бугун иқрор бўлдикки, бизнинг миямизга сингдирилган «чириб бораётган капитализм» аслида гуллаб-яшнаб бораётган экан. Унинг тажрибасини ўрганаяпмиз. Бу яхши. Бироқ етмиш йил «бу меники, бу давлатники» қабилида яшаб онгимиз шу йўриқ асносида шаклланиб-қотиб қолмаганми — фикру хаёлимиз ҳануз давлатдан ўмариш билан банд. Масалан, бу йил Андижон, Тошкент давлат медицина институтларида, Тошкент давлат дорилфунунида пулли ўқитиш бошланди. Бироқ бу нарса кўп жойларда лўттивозликка, давлат маблағини амалдорнинг манфаати учун совуришга сабаб бўлди. Пул олувчилар томонидан эмас, пул тўловчилар томонидан.

Гап шундаки, аниқ бир институтга аниқ бир белгиланган миқдордаги пул бўлажак талаба томонидан нақд эмас, балки корхона ва ташкилотлар томонидан ўқув юрти ҳисобига пул ўтказиш орқали тўланди. Оқибатда ҳамёнида ҳемири йўқ, яъни давлат бюджетида «ўтирган» ташкилотларнинг раҳбарлари ҳам ўз фарзандларининг ўқиши учун олий ўқув юртларига бир неча ўн минглаб сўм ўтказиш ҳоллари урчиб кетди. Ҳа, тузум шунақада, микробнинг яшовчанлигига мослашган, дарров урчиб кетади. Масалан...

Фарғона вилояти Боғдод район халқ депутатлари кенгашининг 1992 йил 22 январдаги қарори билан райондаги корхона ва ташкилотлардан тушадиган маблағ ҳисобига тиббиёт йўналишидаги лицей очиш мўлжалланган эди. Бу мақсад учун район марказий касалхонаси ҳузурида очилган алоҳида ҳисобга атиги 45 минг сўм маблағ келиб тушди ва албатта, бунча маблағ билан лицей очилмай қолиб кетди. 45 минг сўм эгаларига қайтариб юборилдими? Бе-е, ҳозирги ишбилармонлар замонида тайёр пулни қайтарадиган пандавақи бор дейсизми! Район марказий касалхонаси бош врачи Э. Назаров бундай йўл тутишни ўзига ҳақорат деб билса керак, қирқ беш мингни ишбилармонларча ишлатди: касалхона номидан Андижон медицина институти билан талаба ўқитиш учун шартнома тузди. У касалхонада бир неча йилдан буён ишлаётган, ўқишга киришга моддий қурби етмаётган бирон-бир ҳамширани олий маълумот олишга юборгандир, деб ўйларсиз. Қаттиқ янглишасиз. Жаноб Назаров «аввал хеш, кейин дарвеш» дейдиганлардан. У 45 минг сўмни ўз ўғли Ш. Назаровни ўқитиш учун сафарбар этди!

Шунингдек, Бўка район марказий касалхонасининг бош врачи ҳам юқоридаги ҳамкасбининг илғор тажрибасини ўзлаштирганми ёки иккаласи бир-биридан бехабар бу ихтирони кашф этишганми, ҳайтовур у ҳам ўғли У. Исақуловни ўқитиш учун 2-Тошкент тиббиёт институтига 60 минг сўм ўтказди. Давлат касалхона учун ажратган маблағдан.

Ана энди юқумли микроб касалхоналардан чиқиб бутун республика бўйича ўрмалаб кетди. Касалхонадан чиққани шиддаткор бўларкан шекилли-да. Микроблардан бири Сурхондарё вилояти Шеробод қариялар уйининг директори К. Омоновнинг қулоғига бориб шивирлади: «Ўғлингни ўқитишга Тошкент Давлат дорилфунунига арзимаган пул ўтказсанг — имтиҳонларни силлиққина топширади!». «Қизиқмисан, — деди директор, — бизга пулни давлат тўлайди, мен қандай қилиб қарияларнинг ризқини қияман?». «Э-э, замондан орқада қолиб кетибсан, — деди заҳарханда билан микроб, — нариги вилоятларда одамлар беморларнинг ризқини пақкос туширишаяпти-ю, сен бўлсанг...» Микроб тушмагур К. Омоновни ҳам бирпасда забт этди: у қизини ўқитиш учун ТошДДга 45 минг сўмни зинғиллатиб жўнатди.

Пастдарғом марказий касалхонаси маъмурияти ҳам бюджетдаги ташкилотдан пул тўлаш мумкин эмаслигини била туриб, Б. Умберовнинг ўқиши учун Самарқанд тиббиёт институтига 33,7 минг сўм ўтказди. Бош ҳисобчи К. Алиев чапдастлик қилиб, институтга жўнатилган бу пулни касалхона ҳисобига меҳнаткашларни тиббий кўрикдан ўтказиш учун «Меҳнатобод» колхозидан тушган маблағ билан қоплади. Пастдарғом марказий касалхонаси, шунингдек, Ш. Юсупованинг ўқиши учун Самарқанд тиббиёт билим юртига 14,4 минг сўм ўтказибди. Ноқонуний тўланган бу маблағ Ш. Юсупованинг ота-онасидан ундириб кассага тўланди. Юқорида номлари тилга олинган бош врачлару директорлар ҳам ўз болалари учун олий ўқув юртларига давлат ҳисобидан тўланган пулларни жойига қўйиш учун шахсий ҳамёнларини қоқиштираяптилар: ким ҳаммасини тўлади, ким бир қисмини. Эрта-индин барибир ҳаммасини тўлашлари шарт!

Дўхтирлар касал бўлганида менинг касал бўлишим айбми, деган каби Ғиждувон шаҳридаги 19-ўрта ҳунар-техника билим юрти директори ўғли М. Ҳамроевни ўқитиш учун Бухоро технология институти билан 50 минг сўмга шартнома тузди-да, кўзини чирт юмиб, 25 минг сўмни институт ҳисобига ўтказиб юборди. Назоратчилар буни фош этгач, дастлаб 10 минг сўмни чўнтагидан олиб жарақлатиб кассага тўлаганидаёқ кўзлари мошдай очилди. Энди ҳамма пулни тўлабгина қутулақолса кошкийди...

Андижон шаҳар стоматология поликлиникасининг бош врачи А. Абдуллаев ҳам бошқа ҳамкасбларига ўхшаб қизини жуда яхши кўради. У ўзи раҳбарлик қилаётган муассасага давлат берган маблағдан 60 минг сўмни фарзандининг ўқиши учун Андижон тиббиёт институтига инъом қилиб юборибди. Бунақа пайтда ён-атрофда жойлашган юқори ташкилотлардаги катта раҳбар ўртоқлар кичкина раҳбарларга «Ҳой, кўзингга қара!» деб тургувчи эди. Бугун эса тескариси бўлаяптими, катта раҳбарлар ҳам айқаш-уйқаш ишбилармонликлар билан машғул. Масалан, Шаҳрихон шаҳар ҳокимлиги икки мутахассис (Д. Раҳимова, К. Мадаминов) тайёрлаш учун Андижон тиббиёт институти билан 762,3 минг сўм(!)га шартнома тузибди. Ё тавба, шунақа ҳотамтой ҳокимлик ҳам бўлар экан: бир кишини ўқитишга 381 минг сўм ажратиш ҳар қанақа бойвачча ташкилотнинг ҳам қўлидан келавермайди. Ҳокимлик ҳокимлигини бир кўрсатиб қўймоқчи бўлган шекилли-да! Худди тунов куни Хоразмдаги тўйда бойваччалар минг сўмликларни сочгандек... Текширувда шартномадаги маблағнинг 136,5 минг сўми институт ҳисобига ўтказиб бўлингани аниқланди. Шундан 100 минг сўми ҳокимлик ҳузуридаги меҳр-шафқат фондидан, 36,5 минг сўми «Анис» акционерлик жамиятидан тўланибди. Ана, бутун бошли шаҳар ҳокимлигининг ҳокимлари меҳр-шафқатни кимларга кўрсатишмоқда...

Ўрта Осиё темир йўл бошқармаси Ховос бўлимининг касалхонаси бош врачи Р. Шокиров ўзича ишни анча пухта қиламан деб ўйлаб, 1992 йил 17 июль санаси билан меҳнат жамоасининг Б. Шокировни ўқитиш учун Тошкент доришунослик институтига 35 минг сўм ўтказиш тўғрисидаги қарорини чиқартириб қўйибди. Бу пул жонивор барибир бюджетдан-ку, унга ўнта қарор чиқарган билан — нима ўзгаради? Майли-да, ишбилармонлик — ҳужжатлар «пухта» бўлгани маъқул. Бунча куйдипишдилик ким учун? Б. Шокиров — Р. Шокировнинг ўғли.

— Жами 36 воқеа бўйича тафтиш ва текширув ўтказилди, материалларнинг 12 таси чора кўриш учун маъмурий органларга топширилди, — дейди Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги назорат-тафтиш бошқармасининг бошлиғи Б. Байкунусов. — Ҳар бир фактнинг замиридаги олди-бердилар чуқур текширилиши ва айбдорлар қонуний жазосини олиши зарур. Токи, давлат маблағи ҳисобидан ўғил-қизигаю қариндош-уруғларига ҳотамтойлик қилишга қатъий чек қўйилсин.

Буёғига маъмурий органларга инсоф берсин...

Гап шундаки, юқоридаги каби фактларнинг ортида аниқ-тиниқ жиноий ҳаракатлар ҳам ётибди. Яъни, мен бирон корхона ёки ташкилот раҳбарининг ҳузурига бораман, унга чўнтагимдан нақд эллик минг сўм бераман, у менинг ўғлимни ўқиши учун институт ҳисобига ўз идораси ҳисобидан юз минг сўм ўтказади. Қарабсизки, мен эллик минг сўм ютаяпман, у эллик минг сўмлик бўлаяпти, ўртада эса... давлат, халқ чув тушмоқда!

Бу ҳозирча одамлар тилидаги гап.

Алоҳида катта текширувга объект бўлгулик гап.

Шамол бўлмаса дарахтнинг учи қимирламайди...

Ҳабибулла ОЛИМЖОН.

ЖУРНАЛНИНГ ЯНГИ СОНИ

«Ўзбекистон Республикаси Олий Суди ахборотномаси»нинг иккинчи сони нашрдан чиқди. Ҳар уч ойда чиқадиган журналнинг бу сони Ўзбекистон Республикаси Олий судининг раиси У. Мингбоевнинг «Судлар ўз қасамёдларига содиқ бўлишлари шарт» номли мақоласи билан бошланади.

Унда қонунчиликни мустаҳкамлаш, қонунларнинг тўғри бажарилишини таъминлашда республикадаги судларнинг ўрни алоҳида масъулиятли эканлиги таъкидланади. Мақолада суд статистикаси таҳлил қилиниб, республикадаги мавжуд судлар ўтган йил мобайнида бир неча минг фуқаролик ва жиноят ишлари, маъмурий ҳуқуқбузарлик ва ижро ишларига оид материалларни кўрганликлари, ишларнинг бу қадар салмоғи бирор бошқа хорижий давлатда ҳам кам учраши қайд этилган. Шунингдек, кейинги йилларда халқ манфаати учун бирмунча адолатли ишлар қилинганлиги, жумладан, 1983—1988 йилларда тергов идоралари томонидан пахта ҳосилини қўшиб ёзишда жиноий жавобгарликка тортилиб, шу айб билан судланган бир неча юзлаб шахсларнинг жиноят ишлари назорат тартибида қайтадан кўриб чиқилганда уларнинг қўшиб ёзишдаги айблари ўз ихтиёрлари билан эмас, айрим раҳбар ходимларнинг тазйиқи остида содир этилганлиги аниқланганлиги ва улар кўзбўямачиликлардан шахсан манфаатдор бўлмаганликлари сабабли айбсиз деб топилганликлари баён қилинган. Ўтган йил мобайнида халқ судлари кўрган фуқаролик ишларининг 90,2 фоизи бўйича даъво қаноатлантирилган, шу жумладан, 1164 ишчи-хизматчининг ишга тиклаш ҳақидаги даъвоси қаноатлантирилиб, келтирилган моддий зарар мансабдор шахслардан ундирилган.

Ахборотномада Ўзбекистон Олий судининг биринчи раиси, академик, марҳума Хадича Сулаймонованинг босиб ўтган шонли ҳаёт йўли ҳақида профессор Ғ. Абдумажидовнинг мақоласи чоп этилган бўлиб, унда Х. Сулаймонованинг ёшлиги, илмий фаолияти ва кўп қиррали жамоат ва давлат арбоби сифатида қилган ишлари хорижда ҳам кенг ёйилганлиги баён қилинган.

Журналнинг махсус бўлимида Ўзбекистон Республикаси Олий суди пленумининг «Ҳуқуқий аҳамиятга эга бўлган фактларни белгилаш тўғрисидаги ишлар бўйича суд амалиёти» ҳақидаги қарорларининг матни ва Ўзбекистон Олий суди судлов коллегияларининг фуқаролик ва жиноий ишлар бўйича қабул қилган ажримлари, яъни судларнинг айрим фуқаролик ва жиноят ишлари бўйича чиқарган ҳукм ва ҳал қилув қарорларининг бекор қилиниши сабаблари ёритилган.

Шу бўлимда Олий суднинг жиноят ишларни кассация ва назорат тартибида кўриш амалиётининг якунлари, республика ва унинг минтақаларида жиноятчилик ва судланганликнинг аҳволи ҳақидаги маълумотлар, янги қонунлар ва ҳукумат қарорлари берилган.

Ф. АСОМИДДИНОВ,
нашр муҳаррири.

КУЛИНГ, УМРИНГИЗ УЗАЯДИ. Т. ҲАМРОҚУЛ олган сурат.

КУЗ.

Тарихимизга назар

БОБУРИЙЛАР СУВ ТЕГИРМОНИ

- **Ҳиндистонга атиргулни ким келтирган!**
- **Бобур боғлар яратишга ишқивоз эди**
- **Охирги марта 275 йил илгари таъмирланган тегирмон**
- **Акбаршоҳнинг юбилейини биз ҳам нишонлайлик**

Маълумки, Бобур Ҳиндистонда ўз ҳокимиятини тиклаш ва мустаҳкамлаш билан бирга ободончилик ишлари билан ҳам фаол шуғулланади. Ҳинд олимлари Й. Шарма ва М. Рандхаваларнинг таъкидлашича, Бобур чиройли чорбоғлар яратганким улар ҳанузгача Ҳиндистонда «Мўғул боғ» номи билан таърифланиб келади. Каналлар ва ҳовузлар қурдириб, атрофига ҳордиқ чиқариб ўтириш учун супалар ва турфа рангли, муаттар исли гўзал гуллар эктирган. Баъзи маълумотларга қараганда, хушбўй атиргулни Ҳиндистонга биринчи бўлиб Бобур келтирган экан. Туркистондаги қатор мазали ширин-шакар сабзавот экинлари ва мевали дарахтларни ҳам Ҳиндистонда биринчи бўлиб Бобур ўстира бошлаган. Бобурнинг бундай улуғ ишларини унинг ўғли Ҳумоюн ва набиралари анъанавий равишда давом эттирган ва ривожлантиришган.

Ҳинд тарихчи олими И. Шарманинг таърифича, Бобур маданиятли ва ниҳоятда нозик дидли, юксак табиатли инсон бўлган. У шахсан гўзал боғлар яратган ва бундай машҳур боғлардан бири Аграда, иккинчиси Панипатдаги Карнал туманида бўлиб, унинг атрофига Қобули боғ масжидини қурдирган. Қарангки, Ҳиндистонда сув тегирмонини ҳам биринчи бўлиб Бобур қурдирган ва ишга туширган экан.

Ҳиндистондаги «Тайм оф Индии» рўзномасининг 1992 йил 16 июнь сонида мухбир Санжив Унҳалнинг «Бобурнинг сув тегирмони нурамоқда» номли кичик мақоласи чоп этилди. Унда муаллиф 275 йил муқаддам Аврангобод шаҳрида таъмир этилган сув тегирмони қаровсиз ҳолга тушиб қолганлиги сабабли нураб, бутунлай ишдан чиқиб қолиш хавфи пайдо бўлганлиги тўғрисида хабар беради. Уни сунъий қазилган канал-анҳор сув билан таъминлаб турган. Тегирмон атрофида катта боғ ва бинолар бўлиб, жуда сўлим ва салқин жой бўлган. Бу иншоот сув тақсимловчи вазифасини ҳам адо этган. Мухбирнинг маълумотига кўра, тегирмон ҳозир ҳам ишлаб турибди. Аммо уни тезда тўлиқ таъмирлаб тузатилмаса, бутунлай йўқ бўлиб кетиш хавфи ҳам бор эмиш. Ташқи кўриниши билан зиёратчиларни ўзига мафтун қилувчи бу иншоот бобурийлар сулоласидан қолган ноёб ёдгорликдир.

Зиёратчиларнинг диққат-эътиборини асосан тегирмон билан ундаги ажойиб сув тармоқлари жалб қилади. Ёдгорлик Аврангобод шаҳрининг бош меъмори уста Малик Эмбер лойиҳаси асосида таъмир этилган. Меъмор атрофдаги ҳар бир хонадонни сув билан таъминлаш каби мураккаб режаларни ҳал қилгунча, бу анҳор-канал сувидан фақат шоҳлар, амирлар ва уларнинг боғлари сув ичар экан. Эрон муҳандисларининг ёрдами билан таъмир ишлари тўрт йилда тугалланади. XVIII асрда шоҳ Аврангзеб даргоҳига ташриф буюрган хорижий сайёҳлар ва зиёратчилар боғча ва ундаги бино ҳамда иншоотларга шунчалик мафтуну маҳлиё бўлганларки, улар бу ер жаннат бўлса, ариқларидан оқаётган сувлар шарбату асалдир деб таърифлаган эканлар.

Тегирмон 300 йиллик улкан банъян дарахтининг соя-салқин тагида жойлашган бўлиб, ундан чиққан сув бир текис оппоқ чойшабдек ёйилиб, чуқурликдаги ҳовузга оқиб тушади. Боғ ва ундаги иншоотлар афсонавий бир гўзал манзарага ўхшайди. Унга Маҳмуд номли катта, салобатли дарвозадан кирилади. Боғ ёнида замонавий усулда қурилган катта коллаж ва шифохона бунёд этилган. Тарихчи олим ва сайёҳлар бошқармасининг аъзоси доктор Дулари Курейшининг айтишича, ушбу боғда турли ҳажмдаги бир қанча сопол қувурлардан сувлар турли шаклларда ҳовузга оқиб тушган. Муаллиф бу қувурларни тезда тозалаш ва боғнинг аввалги дилрабо гўзаллигини тиклаш зарурлигини куйиниб таъкидлайди. Боғ ва тегирмондан ўтадиган сув Кхем дарёсига бориб қўшилган. У теварак-атрофдаги жойларни суғориш учун сарфланса, йўлкаларнинг икки томонига аввалгидек атиргуллар экилса, кўм-кўк майсазорлар ташкил этилса, боғ ҳуснига янада ҳусн қўшиларди.

Бинолар ичида ичкари ҳовли бўлиб, у Бухоронинг Ғиждувон туманидан келган Бобошоҳ Мусофир хотирасига яратилган экан. Бинода асосан мачит, мадраса, кутубхона, сарой ва ичкарироқда аёллар учун хоналар бўлган. Узун улуғвор бинолар олдида тартибли равишда чиройли фавворалар ўрнатилган, ҳовуз томон баланд, жуда шинам айвон чўзилиб кетган ва унинг тагидан қувурларда сувлар оққан. Натижада жазирама иссиқ кунларда ҳам соя-салқин бўлиши таъминланган. Бобошоҳ Мусофирнинг авлодлари — меросхўрлари бу очиқ айвонни яна кенгайтириб, Осиёда энг катта илмий-тадқиқот марказига айлантирадилар. Унда ҳуснихат билан ёзилган нодир асарлар тўпланади. Осиёнинг барча мамлакатларидан келган олимлар кутубхонани зиёрат қилиб, унда мутолаа қилганлар. Ҳозирги кунда у ҳам қаровсиз ҳолда. Турли сабабларга кўра китоблар сони ҳам анча камайиб, бир кичик хонада қолган. Кутубхонанинг баъзи хоналарини вақф бошқармаси ва тинчлик фонди қўмиталари эгаллаб олишган.

Муаллиф Санжив Унҳал бу тарихий жойларни аввалги ҳолига қайтариш лозимлиги ва бунинг учун марказий ҳамда давлат археология бошқармалари эътиборини жалб қилишлари зарур деб таъкидлайди.

Умуман, ҳинд рўзномалари ва жаридаларида вақти-вақти билан бобурийлар сулоласи ва улар қолдирган нодир ёдгорликлар тўғрисида мақолалар бериб туриладди. Бу мақолалар ўзбек ва ҳинд халқларининг азалий ва самимий дўстлигидан далолат берувчи ишончли манбалардир. Бу дўстлик мустақил Ўзбекистонимизда янги босқичга ўтди, алоҳида аҳамият ва моҳиятга эга бўлди. Унинг кенг ривожланиши, истиқболи учун катта имкониятлар яратилди. Шундан фойдаланиб, улуғ Акбаршоҳнинг 450 йиллик таваллуд тантаналарини жумҳуриятимиз илмий жамоатчилиги, Ўзбекистон — Ҳиндистон дўстлик жамияти, Ҳиндистон республикасининг Тошкентдаги элчихонаси билан биргаликда шу йил декабрь ойида биз ҳам нишонласак, кўп улуғ ва савобли иш бўлур эди.

Илёс ҲОШИМОВ,
тарих фанлари доктори.

ЗАРМИТАН ҚАТИҒИ

Ҳар бир жойнинг машҳур кишилари бўлади. Масалан, Горбачев Ставрополдан. Ставрополь илгари унчалик машҳур эмасди. Михаил Сергеевич давлат тепасига келгач, Ульянов шаҳри бир четда қолиб, Ставрополь тез-тез тилга олинадиган бўлди. Бу мисолни келтиришдан мақсад шуки, Қизилтепа районидаги Зармитан қишлоғидан дунёга машҳур сиёсатдонлар чиққан эмас. Лекин Зармитан қатиғининг шуҳрати дунёни забт этмаган бўлса-да, ҳар ҳолда довруғини ярим Ўзбекистон билса керак. Республикамизда Қува анори, Олтиариқ турпи, Учқора майизи, Самарқанд оби нони, Ғиждувон кабоби билан машҳур. Зармитан қатиғининг ажойиб бир хусусияти бор. Ивитилган қатиқ қандай идишда бўлмасин, ўша идишни тўнкариб қўйсангиз тўкилмайди. Аниғини билмадиму, лекин зармитанликлар ҳатто бунга Амир Саййид Олимхон ҳам ҳайрон қолган, дейишади.

Амир салтанатидаги уламолар унинг нонуштасига Зармитан қатиғи олиб боришган. Амир Олимхоннинг Бухоро тахтидан четлатилганига етмиш йилдан ошди. Бу орада кўп воқеалар рўй берди, кўп сувлар оқиб кетди. Жамоалаштириш, қулоқлаштириш, Сибирга жўнатишлар, сўнг уруш, урушдан кейинги йиллар бу қадимий қишлоқ осмонига совуқ кўланкалар тўплади. Мустақиллик қуёши кўрингач, қора булутлар тўдаси тарқай бошлади. Муҳими шундаки, давр шамоли қайси томондан эсиб турса-да, зармитанликлар шамол йўналиши билан иш тутишмади. Улар ўзларига худо томонидан берилган ҳунарларини хор қилиб ташлаб қўйишмади. Айниқса, Зармитан қатиғи ўз таъмини йўқотмади. Табиатнинг бу олий неъматини тайёрлаш фақат зармитанликларга насиб қилган, дейишади. Шу ростмикан?

Зармитанда бўлганимда, қатиқ ивитишни маромига етказадиган уй соҳибалари билан гаплашдим. Саида опа Тўқсонова, Нозбиби опа Муҳаммадиевалар бунинг ҳеч қандай сири йўқлигини айтишди.

— Бизда ҳар бир зармитанлик хотин-қиз қатиқ ивитишни жойига қўйишади, — деди Саида опа. — Бунинг йўли ҳам оддий. Пиширилган сутнинг қаймоғини олмаймиз. Қатиқни асосан сопол идишларда ивитамиз. Қўр (яъни ивитқи) солинган идишни ўраб қўямиз. Шундан кейин сут бетига дока ташлаб ҳар икки соатда уни алмаштириб турамиз. Дока ивитилаётган қатиқ таркибидаги сувни шимиб олади.

— Зармитандан узоқ жойларга келин бўлиб кетган қизларимизнинг қатиқлари ҳам худди Зармитанники дейсиз, — дея суҳбатга қўшилди Норбиби опа.

Айтишларига қараганда, Баҳовуддин ҳазратлари бу қишлоқдан ўтаётиб, меҳнаткаш, ҳалол одамларни кўриб Зармитан зарга ўралсин деб дуо қилган эканлар.

Ҳар бир афсонанинг замири ҳақиқатга бориб тақалади. Ўша ҳақиқат аён бўлганга ўхшайди.

М. МАҲМУДОВ.

Ўзбекистон Республикаси Ўрмон Давлат комитети жамоаси Ўрмонзорларни тиклаш ва барпо этиш бошқармаси бошлиғининг муовини Ҳ. Султоновга отаси **Азизхон СУЛТОНОВ**нинг вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Тошкент тўқимачилик ва енгил саноат институти ректорати, тўқув-трикотаж факультети ва трикотаж ишлаб чиқариш кафедраси жамоалари ўқитувчи Р. Абдуллаевга отаси **Носирхон АБДУЛЛАЕВ**нинг вафот этганлиги муносабати билан ҳамдардлик изҳор этадилар.

ХАЛҚ СЎЗИ • НАРОДНОЕ СЛОВО

● ТЕЛЕФОНЛАР:
маълумот учун 33-07-48;
эълонлар бўлими 32-09-25.
Индекс: 64608. Буюртма Г—197.

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсати ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси.

Бош муҳаррир Анвар ЖУРАБОЕВ.

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:
Карим БАҲРИЕВ, Эсирган БОЛИЕВ (масъул котиб, «Халқ сўзи»), Салоҳиддин МУҲИДДИНОВ, Зоҳид НОРМУҲАММЕДОВ, Ҳабибулла ОЛИМЖОНОВ (бош муҳаррирнинг биринчи ўринбосари), Лев ПАК (бош муҳаррир ўринбосари, «Народное слово»), Абдукарим РАҲИМБЕРДИЕВ (бош муҳаррир ўринбосари, «Халқ сўзи»), Қулаҳмад РИЗАЕВ, Эркин САМАНДАР, Азим СУЮН, Александр ТЮРИКОВ (бош муҳаррир ўринбосари, «Народное слово»), Александр УЛИЧКИН (масъул котиб, «Народное слово»), Муҳтарама УЛУҒОВА (бош муҳаррир ўринбосари, «Халқ сўзи»), Раим ФАРХОДИЙ, Шавкат ЯҲЁЕВ, Пиримқул ҚОДИРОВ, Саидаҳрор ҒУЛОМОВ.

● МАНЗИЛИМИЗ:
700000, ГСП
Тошкент шаҳри,
Ленинград кўчаси, 19-уй.

● Таҳририятга ҳажми 7 қоғоздан ошган материаллар қабул қилинмайди. Фойдаланилмаган мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концернининг босмахонаси. Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди 20.50. № Г—410. Тираж 28596. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12.